

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

HEIDI HAKKARAINEN

Yhtä aikaa nöyrä ja voimakas

Erään kuvataiteellisen prosessin purkaminen
ja sanallistaminen

KUVATAITEEN YLEMPI KOULUTUSOHJELMA
2021

Tekijä Hakkarainen, Heidi	Julkaisun laji Opinnäytetyö, ylempi AMK	Päivämäärä toukokuu 2021
	Sivumäärä	Julkaisun kieli suomi
Julkaisun nimi Yhtä aikaa nöyrä ja voimakas: Erään kuvataiteellisen prosessin purkaminen ja sanallistaminen		
Tutkinto-ohjelma Kuvataide, ylempi ammattikorkeakoulututkinto		
<p>Opinnäytetyössä tutkittiin kuvataiteellista prosessia. Taiteellisen tutkimuksen tavoitteena oli ymmärtää syvällisemmin taiteellista prosessia ja selvittää maalausprosessin taustalla olevia vaikuttimia, jonka vuoksi teoksista tuli sellaisia kuin tuli. Lisäksi tutkimuksessa tähdättiin taiteen laajempaan ymmärtämiseen valmiiden teosten taustalla.</p> <p>Tutkimus koostuu taiteellisesta produktiosta sekä kirjallisesta osuudesta, jossa keskityttiin analysoimaan ja sanallistamaan teosten toteuttamiseen liittyvää prosessia. Tutkimusmenetelmänä on laadullinen tutkimus, jonka lähestymistavassa nojattiin fenomenologishermeneuttiseen perinteeseen. Aineistona oli taiteellisen työskentelyn aikana pidetty päiväkirja sekä valokuvat prosessin ajalta, joita analysoitiin ja tulkittiin autoetnografisella tutkimusotteella.</p> <p>Taiteellista työskentelyä avattiin sanallistamalla ja kuvailemalla teosten taustalla olevia teemoja, ajatuksia työskentelyn aikana sekä teosten teknistä valmistumista. Näyttelykonaisuutta arvioitiin ja tarkasteltiin itsereflektioon sekä palautteeseen perustuen. Tutkimuksessa pohdittiin lisäksi taiteilijaksi kasvua, kuvataiteilijuutta ja identiteettiä peilaen omia kokemuksia muiden taiteilijoiden ajatuksiin sekä tieteellisiin kirjoituksiin ja tutkimuksiin.</p> <p>Taiteellisen prosessin aukikirjoittamisella mahdollistettiin uusien merkityssuhteiden syntyminen ja vanhojen vahvistuminen. Prosessin äärelle pysähtymisen ja maailmassa olemisen havainnoimisen avulla laajennettiin ymmärrystä kuvataiteellisesta työskentelystä sekä sen merkityksestä.</p>		
Asiasanat nykyaikainen kuvataide, maalaustaide, taiteilijuus, taiteellinen työ, identiteetti		

Author(s) Hakkarainen, Heidi	Type of Publication Master's thesis	Date May 2021
	Number of pages	Language of publication: Finnish
Title of publication Humble and Powerful at the Same Time: Revealing and verbalizing the artistic process		
Degree program Master of Culture and arts, Fine Arts		
<p>This thesis examined the artistic process. The aim of the artistic research was to understand more deeply the artistic process and find out the motives behind the painting process, which made the works as they were. In addition, the research was aimed a broader understanding of art behind the completed works.</p> <p>The research consists of an artistic production and written report, which focused on analyzing and verbalizing the process of the paintings. The research method was a qualitative research, the approach of which was based on the phenomenological-hermeneutic tradition. The research material was artworks, diary of the artistic work and photographs from the process, which were analyzed and interpreted with an autoethnographic research approach.</p> <p>The artistic work was opened by verbalizing and describing the themes and ideas behind the works, the thoughts during work and the technical completion of the works. The exhibition was evaluated and reviewed based on self-reflections and feedback. The research also pondered growth and being visual artist and the identity of artist, reflecting my own experiences on the thoughts of other artists as well as scientific writings and research.</p> <p>The verbalizing of the artistic process made it possible to create new meanings and strengthen the old ones. By stopping at the process and observing being in the world, the understanding of visual artwork and its meaning was broadened.</p>		
<u>Key words</u> contemporary art, visual art, painting, process, artistic work, identity		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAT JA LÄHTÖKOHDAT	6
2.1 Tulkinnan välineet, menetelmät ja haasteet	7
2.2 Kuvataiteellinen työskentely ja teokset tutkimuksen keskeisenä aineistona	9
3 ELÄMÄNI KOKOINEN PROSESSI.....	10
3.1 Osana maailmaa	11
3.2 Juureni.....	13
3.3 Kuvataiteilijan ammatti.....	15
3.4 Kuvataiteellisen työni sisältö	16
3.5 Kuvataiteilijan ammatillinen identiteettini	19
4 TAITEELLISEN PROSESSIN PURKAMINEN.....	21
4.1 Mistä jäljet tulevat	22
4.2 Mielen liikkeet -ryhmänäyttely.....	23
4.2.1 Prosessissa: Ensimmäisenä mielessä ja Aina taustalla	25
4.2.2 Näyttelyn toteutuminen, omien teosten ja prosessin arviointi.....	29
4.3 Piilossa oleva -näyttely	31
4.3.1 Prosessissa: Kehon muisti I ja II sekä Syli	32
4.3.2 Prosessissa: Eilisen jäljet ja Huomisen jäljillä.....	36
4.3.3 Ajatus katkeaa, työ takkuu	39
4.3.4 Näyttelykokonaisuus, omien teosten ja prosessin arviointi.....	42
5 LOPUKSI	44
5.1 Ajatuksia taiteellisen tutkimukseni lopussa	45
5.2 Muutama oivallus	46

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

Levitän puhtaan kankaan työhuoneeni lattialle, joka on täynnä kuivuneita maaliroiskeita. Asetan kiilapuista aiemmin kokoamani kehyksen kankaan päälle ja taitan kankaan reunat kehyksen yli. Yritän keskittyä, ettei kangas menisi vinoon. Niittipyssyn pauke kaikuu huoneessa. Taittelen kulman kohdalla kankaan siististi taakse. Käänän kehyksiin kiinnitetyn kankaan oikein päin. Kuljetan kättäni kankaan pintaa pitkin. Kangas tuntuu sopivan löysältä. Sivelen kankaalle liimavesikerroksen ja jätän kuivumaan. Seuraavana päivänä saavun jälleen työhuoneelle ja nostan maalausohjan seinää vasten. Kangas on kuivuessaan pingottunut kireäksi. Siihen taputtaessa kuuluu kummea ääni, kuin paistetusta leivästä. Istun sohvalle ja jään katsomaan maalausohjaa. Olen jälleen mysteerin äärellä.

Kiinnostukseni prosessin avaamista kohtaan on käynnistynyt jo vuosia sitten, kun halusin tuoda valmiiden teosten mukana myös niiden syntyprosessia näkyville. Eräässä näyttelyssä useita vuosia sitten, asetin esille kasan epäonnistuneita maalauksia, kuin muistuttamaan työn määrästä muutaman esillä olevan teoksen taustalla. Toisella kertaa järjestin näyttelytilan työhuoneekseni, jolloin maalauksen fyysinen valmistuminen oli koko ajan seurattavissa. Kummassakaan tapauksessa ei ollut katsojien kanssa varsinaista vuoropuhelua sanallisessa muodossa, jolloin näyttelyt toimivat enemmänkin kysymysten tai ajatusten herättelijöitä.

Teoksen syntyprosessi on mystinen alue, jota harvemmin avataan valmiin teoksen rinnalla. Taiteellisen prosessin ajatellaan olevan yksityistä ja kuuluvan tekijälle, johon muilla ei ole pääsyä tai asiaa. Taiteen laajemman ymmärtämisen vuoksi syntyprosessin mystisyys ja tulkinnan totutut tavat on mielestäni rikottava. Tällöin myös stereotyyppinen taiteilijuus alkaa murtua ja avautuu uudella tavalla yleisölle. Taiteesta kiinnostuneiden ja taidekentällä työskentelevien lisäksi myös itse taiteilijaa voi kiinnostaa oman taiteellisen prosessin avaaminen. Kuvataiteilijana minulle on tärkeää ymmärtää, miksi teoksistani tulee sellaisia kuin niistä tulee.

Tutkimukseni sisältää kaksi näyttelyä sekä kirjallisen osuuden. Ensimmäisenä järjestettiin ryhmänäyttely *Mielen liikkeet* Galleria Aarnissa, Espoossa vuonna 2020 ja toinen näyttely *Piilossa oleva* oli esillä Galleria 5:ssä, Oulussa vuonna 2021. Kirjallinen osuus keskittyy analysoimaan ja sanallistamaan näyttelyihin liittyvää kuvataiteellista prosessia. Haluan tehdä näkyväksi, mitkä asiat vaikuttivat ajatteluuni ja työskentelyyni prosessin aikana. Tutkimukseni ytimessä on tarkastella prosessin mukana kulkevia vaikutteita ja tutkia, millaisia jälkiä ne ovat jättäneet teoksiin. En pelkää tai epäile taiteellisesta työskentelystäni katoavan mitään oleellista, jos avaan teosteni syntyprosesseja. Pyrin hahmottamaan työskentelyni vaiheita ja kokemuksistani kumpuavia vaikutteita sekä niiden osuutta työn etenemisessä sen sijaan, että hakisin kaiken kattavaa vastausta kysymyksiini. Käsitteellistämiseen nimittäin liittyy myös haasteita, kuten liian teoretisoiva tulkinta ja ainutkertaisen maalaustapahtuman yleistäminen.

Ajattelen kuvataiteellisen prosessin olevan etenemisen tila, jossa tekijällä on ohjaava ominaisuus. Prosessi on jatkuvassa liikkeessä ja altis vaikutteille, joita tekijä kohtaa elämismaailmassaan. Taiteellinen työskentely sitoutuu tekijänsä elämään ja siten hänen arvo-, asenne- ja kokemusmaailmaansa. Tämän vuoksi käsitteelen tutkimuksessani myös omaa maailmasuhdettani sekä identiteettini kehittymistä. Näkemykseni pohjautuvat fenomenologiseen käsitykseen tiedon kokemuksellisuudesta ja ihmisen maailmaan kietoutumisesta.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAT JA LÄHTÖKOHDAT

YAMK-opintoihin hakeutumiseni liittyi tarpeeseen pysähtyä oman taiteellisen tekemisen äärelle tutkimaan ja päivittämään itseäni taiteen ammattilaisena. Yhtenä tavoitteenani oli alusta asti vahvistaa oman työn ja teosten sanallistamista sekä niistä kirjoittamista. Opinnäytetyöni aiheeksi valikoitui tämän vuoksi oman taiteellisen prosessin tutkiminen; miksi teoksistani tulee sellaisia kuin niistä tulee ja mitkä asiat vaikuttavat ajatteluuni ja työskentelyyni. Halusin laajentaa ymmärrystäni ja käsitystäni taiteellisen

työskentelyn prosessista. Lähtökohtanani oli ajatus, että teoksissa ja työskentelyssäni on olemassa joku syvempi merkitys, joka piilee oman elämän ja historian, ajatuksien ja tunteiden, muistojen ja prosessien läpikäymisessä.

2.1 Tulkinnan välineet, menetelmät ja haasteet

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jonka kohteena on oma kuvataiteellinen työ ja siinä esiintyvien merkitysten tarkastelu. Taiteellisen tutkimuksen lähestymistapa nojaa fenomenologis-hermeneuttiseen perinteeseen, jossa itse tutkimus ja sen tekijä ovat osa tutkittavaa. Hermeneuttisuus tulee esille tulkinnan kehämäisyydessä, jossa kokemus tarkastelee kokemusta ja tuottaa siitä uutta kokemusta. Tulkinta lähtee liikkeelle tietyistä lähtökohdista ja sen tarkastelun tarpeesta. Sitä seuraavat uudelleentulkinta ja -arviointi sekä lopulta muutos, kunnes kierros alkaa jälleen alusta. Hermeneuttinen kehä on monisuuntainen ja pohjaton, se kyseenalaistaa olemassa olevia käytäntöjä ja vaatii tulkintojen yltäkylläisyyttä. (Hannula 2001, s. 70–73; Hannula ym. 2003, s. 31–34; Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 1.3.3.)

Tulkintaa pidetään laadullisen tutkimuksen päämenetelmänä. Tulkinta ja ymmärtäminen liittyvät selkeästi toisiinsa, mutta niillä on kuitenkin omat merkityksensä tutkimuksen osana. Varton (1992, s. 64) mukaan tulkinta on kokemusperäisesti löydettyjen merkityssuhteiden avaamista, jota seuraa ymmärtäminen eli ”tutkimuskohteen tematisoiva luominen uudeksi kokonaisuudeksi”. Kokemuksen tulkitseminen vaatii tutkijaa ottamaan kantaa taustaoletuksiin ihmisestä ja hänen maailmassaolostaan (Hannula ym. 2003, s. 33).

Tutkimuksen keskeisessä osassa on itsereflektiivisyys. Tarkastelen ajatuksiani ja toimintaani tekemisen keskellä ja siihen myöhemmin palaten. Työskentelyn ohessa olen kirjoittanut päiväkirjaa ja dokumentoinut valokuvaten teosten valmistumista. Työskentelypäiväkirjan analysointi tuo tutkimukseen autoetnografisia piirteitä. Autoetnografisessa tutkimuksessa keskeistä on tutkijan omien kokemusten havainnointi ja peilaaminen sekä vuoropuhelu suhteessa ympäröivään kulttuuriin (Heikkilä, 2020).

Pyrin tulkitsemaan ja analysoimaan taiteellista työskentelyäni ja maalausprosessia sisältä päin ja palaan aina uudelleen prosessin aikaisiin kokemuksiin. Lähestyn kokemuksia usean kerran ja eri näkökulmista, joka lisää tulkintojen moninaisuutta. Avaan lisäksi ajatusteni, kokemusteni ja tekemiseni taustalla olevaa maailmasuhdetta ja identiteettini kehittymistä. Toivon, että pääsen tällä tavalla lähemmäksi niitä merkitysyhteyksiä, joissa minulla on mahdollisuus ymmärtää paremmin taiteellista työskentelyä ja teosprosesseja.

Taiteelliseen työskentelyyn liittyy ainutlaatuisuus, jonka vuoksi tutkimusta ei voi tehdä samalaisena uudelleen, sitä ei voi myöskään täysin hallita tai ennustaa. Tutkimukselta ei siksi voi odottaa mitattavissa olevia tuloksia, pysyviä rakenteita tai säännönmukaisuuksia. (Hannula ym. 2003, s. 39; Vadén 2001, s. 101.) On kuitenkin mahdollista, että tiedon, kokemuksen ja tutkimuksen alueet ovat potentiaalisesti kaikille avoimia. Ne eivät kuitenkaan ole yleispäteviä, koska ainutlaatuisen kokemuksen tutkiminen on lähtökohtaisesti paikallista ja tapauskohtaista. (Vadén 2001, s. 104).

Ainutlaatuisia ja -kertaisia kokemuksia tutkiessa on muistettava kriittinen reflektio, ilmaisun laatu sekä perinteen tuntemus ja kyseenalaistaminen. Itsekriittinen tutkiva ote on parhaimmillaan loputon prosessi, joka sisältää riskien ottamista, altistumista ja avautumista. Ilmaisun avoimuus ja kestävyys puolestaan vahvistavat ainutlaatuisen kokemuksen avaamista. (Hannula ym. 2003, s. 56–57.) Kokemusten tulkinta ja auki-
kirjoittaminen luo uutta tietoa ja kokemusta. Taiteelliseen tutkimukseen liittyy vuorovaikutusta ja kohtaamisia, vaikka työtä tekisikin yksin (Hannula ym. 2003, s. 13). Kohtaamisia tapahtuu tekijän ja teoksen sekä kirjoittajan ja tekstin välillä. Oleellisena osana tässä tutkimuksessa esiin tulevien kokemusten ja maailman hahmottamisessa, sanojen rinnalla, ovat teokset sekä kuvat taiteellisesta prosessista ja teoksista. Ilmaisun ja kohtaaminen ovat sanallista ja visuaalista.

Pyrin säilyttämään taiteellisen työskentelyn ja teosten ainutkertaisuuden kirjoittamani kielen ainutlaatuisuuden avulla. Sanallistamisen keinoin voi nostaa esiin teoksen merkityksen ja tulkita tuntematonta. Teosta määrittäessä myös teos määrittää tekijäänsä, jolloin tämä asettuu tiettyyn paikkaan ja aikaan. (Pitkänen-Walter, 2001, s. 125, 128.) Pitkänen-Walter (2001, s. 134) kuitenkin muistuttaa, että ”eräs taiteen arvoista on edustaa yhteiskunnassa jotain määrittämisen kannalta epävarmaa ja epämääräistä, jotain,

jota ei lopullisesti voida ottaa haltuun”. Kirjoittaminen on kuitenkin saatava sidottua siihen keskusteluun, jota oman alan käytännöt ja tieteenala ovat aiemmin käyneet (Varto 2001, s. 57).

Kirjoittaessani joudun tekemään valintoja muun muassa teemoihin ja käsitteisiin liittyen. Tutkimusprosessi etenee taiteellisessa työskentelyssä ja teoksissa. Sitä mukaa, kun ajattelen, luen, katson ja uudelleen tulkitsen prosessia ja teoksia, esiin nousee asioita ja teemoja, joita koen tärkeäksi käydä tarkemmin läpi. Luotan kirjoitusprosessiin, se kuljettaa eteenpäin, selkiyttää ajatuksia ja avaa uusia näkökulmia. Taiteellisessa tutkimuksessa on hyväksyttävä hidas eteneminen, pysymättömyys ja muutos. Tarja Pitkänen-Walter (2006, s. 10) vertaa väitöskirjansa kirjoitusprosessia maalaamiseen, jossa kokonaisuus syntyy prosessin aikana löydettyistä palasista ja teemat selkiytyvät vasta maalatessa.

Laadullisen tutkimuksen kohdalla kaikki rajaaminen aiheen ja lähteiden valinnasta tutkimuksen kohteisiin ovat eettisiä ratkaisuja, ja tämän vuoksi niihin liittyy tutkijan vastuu (Varto 1992, s. 34). Olen rajannut tarkastelun kohteeksi kaksi näyttelyä ja työskentelyn niihin tehtyjen teosten osalta. Olen myös valinnut tutkimuksen ja näkemyksieni tueksi tieteellisiä lähteitä, kuten Maurice Merleau-Pontyn, Antonio Damasion ja Alva Noën kirjoituksia. Valintoja tapahtuu lisäksi prosessin aikana esille nouseviin teemoihin ja niitä tukeviin lähteisiin liittyen.

2.2 Kuvataiteellinen työskentely ja teokset tutkimuksen keskeisenä aineistona

Taiteellisen tutkimuksen, tarkastelun ja tulkintani keskiössä on kuvataiteellinen työskentelyni reilun vuoden aikana. Prosessi on omakohtaisen reflektointia. Vuosi on sisältänyt näyttelyiden tekemistä, hakemusten kirjoittamista sekä näyttelyiden muita valmistelutöitä. Kesäkuussa 2020 avautui *Mielen liikkeit* -yhteisnäyttely Espoon Kuvataiteilijoiden Galleria Aarnissa. Yhteisnäyttely koostui työhuonekollektiivi Taidekorttelin jäsenten teoksista. Näyttelyssä oli esillä viisi maalaustani.

Toinen näyttely *Piilossa oleva* toteutui yhdessä kollegani Tiina Seppälän kanssa Oulun taiteilijaseuran Galleria 5:ssä maaliskuussa 2021. Teokset pohjautuivat yhteiseen

teemaan ja käsittelevät suojautumiseen liittyviä teemoja. Toteutin näyttelyyn 15 maalausta sekä 100 uudelleen täytettyä c-kasettikoteloä yhteiseen installaation. Näyttelyteosten lisäksi työskentelyni sisälsi apurahojen hakua ja näyttelyiden kirjallisia ja visuaalisia valmistelutöitä.

Tarkastelen tutkimuksen kirjallisessa osuudessa lähemmin seitsemää teosta, jotka ovat olleet esillä edellä mainituissa näyttelyissä ja avaan niiden maalausprosesseja sekä taustoja. Nostan teosten kohdalla esiin työskentelyssäni ja teosten taustalla olevia keskeisiä teemoja, kuten kokemuksellisuus ja ajallisuus. Prosessin avaamisessa on kyse niin sisällöllisistä kuin teknisistäkin seikoista. Tuon tekstin rinnalle kuvia maalausprosessin ajalta sekä lainaan otteita työskentelypäiväkirjastani. Liitteisiin kokoon laajemmin näyttelyiden kokonaisuutta; teoskuvia, esittelyjä sekä näyttelyarvostelun.

Päiväkirja ja valokuvat ovat olennainen aineisto tutkimusta ja tulkintoja tehdessä. Tutkimuksen aikana palaan päiväkirjamerkintöihin usein ja uudelleen niitä tulkiten ja tehden havaintoja teosten ja ajatusten välillä. Päiväkirjamerkinnöistä löytyy irtonaisia ajatuksia, joskus vain sanoja, teosten teknistä kuvausta ja havaintoja materiaaleista, ajatuksia työskentelystä ja teoksista nousevista teemoista, työskentelyn sanallistamista ja prosessin avausta sen ollessa käynnissä.

Taiteellisen prosessin ja teosten tarkastelu vaatii pohdintaa myös oman menneisyyden ja taidekentän osalta. Sen vuoksi käyn läpi myös kuvataiteilijaksi kasvuani, pyrkimyksiäni sekä alalla toimimistani henkilökohtaisesti ja yleisellä tasolla. Peilaan omia kokemuksiani ja ajatuksiani taiteen tekemisestä ja kuvataiteen alalla toimimisesta muiden kuvataiteilijoiden kertomaan, kyselytutkimusten tuloksiin sekä filosofiasta löytämiini teorioihin.

3 ELÄMÄNI KOKOINEN PROSESSI

Työhuoneeni ikkunalaudalla on paperinpala, johon olen kirjoittanut muistiin kolme asiaa; pohtiminen, ajattelu ja asioiden läpikäyminen. Päiväni rakentuvat työskentelystä

ja oleskelusta työhuoneella. Työskentelyllä viitataan fyysiseen toimintaan, kuten maalaamiseen, lukemiseen tai kirjoittamiseen, kun taas oleskelu kertoo ajattelusta ja katselemisesta. Koska haluan ymmärtää ja osata sanallistaa paremmin sitä, mitä maalausprosessissa tapahtuu, tarvitsen jotain taustaa mistä voin löytää työkaluja havaintojeni käsittelemiseen.

(Taiteen) filosofia on avoin ja riippumaton tuki opinnäytetyön kirjoittamisessa. Alva Noë (2019) avaa taiteen ja filosofian sukulaisuutta yhteisten piirteiden avulla, joista ensimmäinen on, ettei niiden kummankaan aihealaa ole rajattu. Hän löytää yhteistä myös käytännöistä; taiteessa ja filosofiassa ”on jaettuja perinteitä sekä jaettu huoli metodeista ja arvoista ja tavoista jatkaa”. Taide, kuten filosofiakin uudistaa ja tarkastaa itseään, palaa itseensä ja tekee itsensä uudelleen historiallisen ajan kuluessa. Taide ja filosofia ovat molemmat myös epäilyksen kohteita, kumpikaan ei pyri löytämään jotain, vaan pikemminkin ymmärtämään. (Noë, 2019, s. 165–170).

Maalaaminen on miellyttävää. Taiteellista työskentelyäni ohjaa uteliaisuus ja kokeilun halu, kiinnostus jäljen tekemiseen ja jättämiseen, tarve tuoda kokemus kuvaksi. Taiteen tekeminen on vuoropuhelua ja kohtaamista, jonka aikana ajatukset ja näkökulmat muokkautuvat.

3.1 Osana maailmaa

Lokakuussa 2020 makasin sängyllä ja tuijotin ikkunasta avautuvaa näkymää; suuret koivut ja haavat heiluivat tuulen mukana ja niiden liikkeet näyttivät raskailta. Rungosta lähtevä paksu oksa nousi ylöspäin, haarautui ja kaartui päästään hieman alaspäin. Pak-susta oksasta roikkui ohuempia ja lehdistä paljaita oksia, jotka heiluivat kevyinä kuin hapuillen jotain ilmasta. Tämä näky muistutti minua jostain. Muutaman päivän päästä olin matkalla työhuoneelleni ja satuin katsomaan metsätiellä ylöspäin. Näin suurien koivujen ja haapojen kurkottavan korkeuksiin, oksien heiluvan tuulen mukana. Työhuoneelleni päästessä seisoin keskellä lattialla ja tuijotin seinällä olevaa maalausta. Olin maalannut muutamaa kuukautta aiemmin maalauksia, joihin olin piirtänyt hiilellä kaaria. Kaaret muistuttivat niiden puiden oksia, joita olin tuijotellut aiemmin makuuhuoneen ikkunasta. Olin tähän asti ajatellut maalauksissa olevien kaarien kuvaavan

aikaa, mutta nyt ne saivat lisämerkityksen. Ne muistuttivat luonnon kiertokulkua syksyllä; hiljentymistä ja hyväksymistä. Pysähdyin maalauksen edessä, hämmennyin ja menin sanattomaksi. Yhtä aikaa koin, että olin ymmärtänyt jotain. En vaan osannut sanallistaa heti, mitä se tarkoitti. Yhteys itseni ja teoksen välillä oli muuttunut tai oikeastaan teos oli käynnistänyt ajatuksissani muutoksen.

Minun on vaikea erottaa taiteellista työtä ja muuta elämää toisistaan. Arjessa tapahtuvat asiat jättävät jälkiä ja saavat merkityksen ja arvon kokemuksina. Kaikki teokseni pohjautuvat tässä elämässä kokemiini asioihin joko tietoisesti tai tiedostamatta. Usein yhteydet avautuvat vasta jonkun aikaa teoksen toteuttamisen jälkeen.

Maurice Merleau-Pontyn mukaan ihmisen ruumis ja maailma ovat samaa ainesta. Ruumis kuuluu maailmaan ja on osa sitä, ne tunkeutuvat ja kietoutuvat toisiinsa. Maailman ja ihmisen ruumiin yhteys on jatkuvassa liikkeessä. (Merleau-Ponty 2013, s. 421–423; 2012, s. 363, 366; 2016, s. 561–562, 567.) Ajatukseni vie omaan suhteeseeni ympäröivän maailman kanssa; miten olen osa suurempaa kokonaisuutta ja kuitenkin yksilöllinen omine piirteineni ja ominaisuuksineni. Koen myös, että ollessani vaikuttava osa suuremmassa kokonaisuudessa (maailmassa), oma toimintani vaikuttaa ympäristööni ja olen täten vastuussa omasta toiminnastani. Maailmasuhdettani voi tämän perusteella kuvata sanoilla kokemuksellinen ja vastuullinen.

Kiljusen (2001, s. 21) mukaan taiteen tekemistä voi ajatella tekijän maailmasuhteena, jossa tavoitteena on suhteuttaa itsensä ja toimintansa siinä maailmassa, jossa on olemassa. Taide on tutkimusta ja merkitystä tuottavaa toimintaa. Taide mahdollistaa totuttujen asioiden ja ajatusten uudelleen järjestämisen eli taide organisoii meidät uudelleen. (Noë 2019, s. 46–48, 266.). Olen useita kertoja ollut tilanteessa, jossa teos on avannut minulle uuden näkökulman johonkin tiettyyn asiaan. Teos on myös saattanut kuvata jotain tapahtumaa, jolle ei ole aiemmin ollut muotoa tai sanoja. Kuvataiteilijana taide merkitsee minulle aluetta, jossa voin tutkia ja ymmärtää omaa olemassaoloani ja maailmaa ympärilläni.

Ruumiillisuus tai kehollisuus on taiteellisessa työskentelyssä olennaisessa osassa. Materiaalin tuntu tai kuviteltu pintastruktuuri voivat sysätä teosidean liikkeelle. Kaikki teosten taustalla olevat kokemukset ovat tapahtuneet tai tapahtuvat kehossani, ja

kokemuksiin palaaminen synnyttää taas uusia kokemuksia. Maalausprosessin aikainen ajatus herättää muiston, johon keho reagoi omalla tavallaan. Kehoni liikkuu maala-
tessa. Se reagoi valoon, lämpöön, työskentelyasentoon ja pyrkimyksiini. Silmä ja käsi
toimivat yhteistyössä. Käsi ohjaa sivellintä ja painaa kovaa tai kevyesti riippuen tah-
dostani tai kehoni asennosta; jos kurkotan kauas, en voi painaa yhtä lujaa kuin lähellä.

3.2 Juureni

Pystyäkseni kirjoittamaan auki taiteellista työskentelyäni tänä päivänä, minun on pa-
lattava niihin kiinnostuksen kohteisiin ja kokemuksiin, jotka ovat osaltaan vaikuttaneet
ammatinvalintaani. Minulla on taipumus ajatella ja löytää merkityksiä kaikenlaisista
elämän tapahtumista, niin isoista kuin pienistäkin, toivotuista ja ei-toivotuista. Eräs
Eugène Guillevic'in (1991, s. 95) runo teki aikoinaan vaikutuksen ja kiteyttää edelleen
tähän hetkeen sopivan ajatuksen kokemuksellisesta maailmasuhteesta:

Pysähdyksiä (1963)

Poikkesimme toisinaan salaisiin kahviloihin maantien varteen.

*Joskus niihin oli astuttava yksi porras alaspäin,
aina niissä oli vapaana pöytä
hiljaisuuden tai puheensorinan keskellä.*

*Hämärä oli niiden kanta-asiakkaista vanhin,
se oli istunut kaikilla paikoilla pitkään.*

*Aurinko oli sovussa sen kanssa,
asettui jonkun otsalle, kädellesi, lasin laitaan
ja häipyi pian kuin unohtuva jumala.*

*Loputtomalta tuntuvan pysähdyksen aikana kokemuksemme karttui
ja me lähdimme aina noista salaisista kahviloista
vähän erilaisina kuin niihin tullessamme.*

Käsillä tekeminen ja uteliaisuus materiaaleihin on ollut aina voimakkaasti läsnä elämässäni. Lapsuuden ja nuoruuden haaveammattini oli pitkään keraamikko. Aloin harrastamaan savitöitä 7-vuotiaana ja opettamaan samassa kerhossa 14-vuotiaasta lähtien. Yläasteen kävin kuvataidepainotteisella luokalla, joka tutustutti minut syvemmin kuvataiteeseen. Lukiossa ahmin kuvataidekursseja ja toteutin omia taideprojekteja koulun ulkopuolella. Ylioppilaskirjoitusten jälkeen hain opiskelemaan keramiikkaa, pääsin valintakokeisiin, mutta en sitä pidemmälle. Päädyin muutaman vaihtoehdon kautta Limingan Taidekouluun vuoden mittaiselle kuvataidelinjalle, jonka jälkeen tulin valituksi kuvataideopintoihin Kankaanpään Taidekouluun.

Tee-se-itse hengen ja luovuuden koen periväni kummastakin suvusta. Perheessäni tai lähipiirissä ei ole ollut montaa taiteellisesti luovaa henkilöä, mutta käsityöharrastajia sitäkin enemmän. Käsityötaitoa on arvostettu suvussani ja sen tradition ylläpitämistä hieman myös odotettu. Kamppailin pitkään ajatuksen kanssa, tarvitseeko tekemäni asian olla aina käytännöllinen, eikö taiteellinen arvo riittäisi. Koin eräänlaisen taiteellisen vapautumisen, kun oli lukiossa. Muistan tunteneeni vahvasti, että minulla oli paljon kerrottavaa ja ilmaistavaa kuvataiteessa. Maalasin paljon naishahmoja ja pikkuhiljaa esittävän rinnalle tuli abstrakteja elementtejä. Kuvasin kankaalle tunteita.

Lapsena minua kiinnosti moni paljain silmin näkymätön asia, kuten henget, taikuus ja bakteerit. Kuvittelin jopa eräällä koiralenkilöllä näkeväni bakteereja, joita sitten kotiin palattua piirsinkin! Sittemmin kiinnostus on laajentunut tunteiden ja eksistentiaalisten kysymysten kuvaamiseen. En osaa vastata yksiselitteisesti, miksi olen halunnut kuvata juuri näkymättömiä ja olemassaoloon liittyviä asioita. Onko kyse mielikuvituksen maksimoinnista vai esittävän kuvan tuttuudesta? En ole ollut kiinnostunut maalaamaan jotain, minkä jo tiedän. Näkymättömän, abstraktin, kuvaksi tekeminen on itselleni kiehtovampaa ja haastavampaa.

Muistellessani taiteilijoita ja tyyliisuuntia, jotka ovat jollain tapaa vaikuttaneet omaan taiteeseeni ja ajatteluuni, mieleeni nousee muutama. Teini-ikäisenä viehätyn Merja-Aletta Ranttilan ronskeista grafiikoista ja tutkin ikoneja sekä Hugo Simbergin kuvamaailmaa. Lukiossa kiinnostuin vielä enemmän symboleista ja symboliikasta sekä surrealismista ja ekspressionismista. Kuvataideopintojen aikaan Kankaanpäässä hain

vaikutteita abstraktin ekspressionismin ja minimalismin edustajilta, kuten Mark Rothko, Louise Bourgeois, Richard Serra ja Eva Hesse. Tunnistan ekspressiivisen ilmaisun edelleen suurena vaikuttajana omassa työskentelyssäni.

Opiskeluaika ja sosiaalisten suhteiden vaikutus on ollut merkittävä tekijä oman tyylin ja taiteen kehittämisessä. Taideopiskelijana kokeilin erilaisia taiteen tekemisen tapoja ja materiaaleja. Laaja materiaali- ja välineosaaminen on mahdollistanut usealla kuvataiteen osa-alueella ja ilmaisuvälineellä työskentelyn. Minua inspiroi edelleenkin tekemällä kehittyminen ja uusien tekniikoiden sekä tapojen löytäminen. Kutkuttava tunne syntyy, kun en ole ihan varma mitä olen tekemässä ja mitä siitä seuraa, mutta parhaimmillaan se vie uuteen. Toinen opiskeluajan tärkeä kokemus oli kuuluminen yhteisöön, jossa jaettiin intohimo taiteeseen. Keskustelut ja toisten opiskelijoiden taiteellisen työn seuraaminen oli paitsi mielenkiintoista, myös opettavaista.

Kuvataiteilijaksi valmistumisen jälkeen olen tehnyt omaa taiteellista työskentelyä ja toiminut kuvataiteen ammatillisena opettajana. Olen opettanut laajasti kuvataiteen eri osa-alueita sekä teoriaa. Se on ollut samalla oman ammattitaidon ylläpitämistä. Oma taiteellinen työskentelyni on painottunut viime vuosina maalaamiseen. Maalaan pääasiassa akryylimaaaleilla ja teen sekatekniikkaa kankaalle. Opiskeluaikana syvennyin kuvanveistoon ja tein pari vuotta valmistumisen jälkeen veistoksia puusta ja metallista. Nykyään teen veistoksia silloin tällöin, suurempia kokonaisuuksia harvemmin. Maalauksissa minulle on tärkeää pintastruktuurin tekeminen sekä tilallisuus, joiden arvelen juontuvan kuvanveistohistoriastani.

3.3 Kuvataiteilijan ammatti

Nerosta rentuksi, mystikosta tieteilijäksi. Taiteilijasta on moneksi. Kuvataiteilijat edustavat varsin epätyypillistä ammattialaa (Herranen ym. 2013 s. 5). Taiteilijan työ voi koostua taiteellisesta työskentelystä, taidetyöstä ja / tai taiteeseen liittyvästä työstä. Työn muodollinen määrittely, jonka mukaan työstä saa elannon, ei läheskään aina päde taiteelliseen työhön. Taiteellisen työn ja tulon suhde ei ole aina selvä, esimerkiksi näyttelyn pitäminen ei takaa siitä saatavaa korvausta. Taiteellinen työskentely vaatii rahoituksen hankkimista, joka puolestaan voi tulla useista eri lähteistä, kuten muusta

palkkatyöstä, apurahoista ja teosmyynnistä. Elanto hankitaan usein myös muulla kuin taiteellisella työllä. (Hirvi-Ijäs ym. 2020, s. 6–7, 95, 129). Toimeentulo ja taiteellisen työskentelyn rahoitus ei ole itsestään selvää kuvataiteen alalla.

Taiteilijan työn sirpaleisuus ja taloudellinen epävarmuus on vaikuttanut omalla kohdallani siihen, että olen kuvataiteilijaksi valmistumisen jälkeen työskennellyt muutama vuoden ansiotyössä, joka ei ole liittynyt kuvataiteilijan työhön. Kokopäiväisen työn jälkeen minulle jäi ainoastaan viikonloput ja loma-ajat taiteellisen työn tekemiseen. Pidemmän päälle sellainen ratkaisu ei ollut kohdallani kestävä, joten muutaman vuoden jälkeen päätin tehdä muutoksia työelämässäni. Suuntasin opettajan pedagogisiin opintoihin, joiden toivoin tuovan muutosta koulutusalan työtehtäviini. Tällä tavoin minulle avautui mahdollisuus hakeutua työnkuvaan, joka liittyi kuvataiteilijan työhön. Muutos oli merkittävä työn miellyttävyyden ja ammatillisen identiteetin osalta.

Taiteilijan työn ja siihen liittyvän työn rajapinta on häilyvä ja määrittely vaikeaa. Joku kokee kuvataiteen opetustyön liittyvän selkeästi taiteelliseen työhön, toinen taas näkee niiden kuuluvan erilleen. (Hirvi-Ijäs ym. 2020, s. 40). Itse koen kuvataiteen opetustyön liittyvän osin taiteelliseen työhön, mutta opetustyöhön sisältyy myös sellaisia osa-alueita ja vastuita, jotka eivät liity taiteeseen. Opetustyön ja taiteellisen työn välinen suhde on tuntunut itselleni sopivalta, vaikka usein toivonkin lisää aikaa taiteelliseen työskentelyyn. Karkeasti jaoteltuna työaikani koostuu 2/3 opetustyöstä ja 1/3 taiteellisesta työstä. Kyse ei ole pelkästään ajasta ja palkasta, vaan myös ammatillisesta identiteetistä ja merkityksellisyydestä; vaikka suurin osa vuositulostani tulee osa-aikaisesta opetustyöstä, pidän lähes palkatonta taiteellista työskentelyä pääammattinani.

3.4 Kuvataiteellisen työni sisältö

Kuvataiteilijat ovat laaja joukko erilaista osaamista ja taitoja, suuntautumisista ja työtapoja. Niinpä avaan seuraavaksi kuvataiteilijan työtä omasta näkökulmastani Suomessa toimivana kuvataiteilijana.

Nykykuvataiteilijalta vaaditaan taiteellisen osaamisen lisäksi monenlaisia taitoja ja ominaisuuksia, kuten oman työn organisointikykyä, verkostoitumis- ja

tietotekniikkataitoja sekä sopeutumiskykyä epävarmaan ammattiin. Työhuoneella maalaaminen tai teosten tekeminen ylipäänsä on ensisijainen ja mieluisin työ, mitä kuvataiteilijana voin ja saan tehdä. Sen lisäksi on kuitenkin lukuisia muita tehtäviä, jotka ovat tärkeitä ja välttämättömiä.

Näyttelypaikkojen ja apurahojen hakeminen ajoittuu pääosin keväälle ja syksyyn. Ideoiden ja suunnitelmien tekeminen edellyttää visiointikykyä, oman työn sanallistamista, uskottavan suunnitelman ja apurahasta riippuen myös talousarvioin laatimista. Hakemuksiin tarvitaan myös laadukkaita teoskuvia, joka edellyttää kuvankäsittelyohjelman käyttöä. Hakemusten kirjoittaminen vaatii aikaa ja valmistautumista, harvemmin niitä kirjoitetaan yhdellä kertaa valmiiksi. Suhtaudun näyttely- ja apurahahakemuksiin kuin ne olisivat työhakemuksia, tavallaanhan ne ovatkin. Varsinkin apurahaa hakiessa paineet ovat kovot; saanko rahoituksen työskentelylleni ja näyttelylleni, tulenko nähdäksi ja valituksi suuresta hakijamäärästä.

Näyttelyn järjestämiseen liittyy teosten toteuttamisen lisäksi näyttelytekstin kirjoittaminen, töiden pakkaus ja kuljetus, ripustus ja purku galleriassa sekä avajaisjärjestelyt ja esiintyminen. Näyttelyn järjestämiseen liittyvä ja usein taiteilijalle kuuluva tehtävä on myös julisteen suunnittelu, toteutus ja tulostus sekä ainakin osittainen näyttelyn markkinointi. Ryhmä- ja yhteisnäyttelyissä työt jakautuvat usealle ihmiselle osaamisen ja kiinnostuksen mukaan. Riippuen näyttelysopimuksesta, galleriatyöntekijä tai taiteilija valvoo näyttelyn.

Tietokoneosaamista tarvitaan kuvankäsittelyohjelmien lisäksi myös nettisivujen tekemisessä ja päivittämisessä. Tuoreet teoskuvat tietoineen ja ajankohtaiset näyttelyt sekä ajan tasalla oleva ansioluettelo kuuluvat nettisivujen perussisältöön. Aivan toisenlaista osaamista tarvitaan puolestaan verotus- ja kirjanpidollisessa työssä. Olen pystynyt hoitamaan pienet teostuloni itse, mutta tiedän monen kollegan turvautuneen kirjanpitäjän palveluihin.

Taiteen saavutettavuus on sosiaalisen median myötä laajentunut ja työaika kuluu myös eri sivujen, tilien ja kanavien päivittämiseen. Sosiaaliseen mediaan liittyy myös olennaisesti kanssakäyminen seuraajien ja verkostojen kanssa. Myös erilaiset taiteilijamatrikkelit, taidelainaamot ja taiteen verkkokaupat ovat yleistyneet ja laajentuneet

kaikkien saavutettaviksi internetissä. Jokaisella palvelulla on omat käytäntönsä, mutta esimerkiksi Taiteilijamatrikkelin ja taiteen verkkokauppa Taikon internet-sivuille kuvataiteilija päivittää itse teos- ja taiteilijatietonsa.

Näyttelyissä ja museoissa käyminen, ammattikirjallisuuden ja -lehtien lukeminen, taiteilijajärjestöissä ja -verkostoissa toimiminen sekä luennot, kuratointi ja asiantuntijatehtävät liittyvät vaihtelevasti kuvataiteilijan työhön (Herranen ym. 2013, s. 86–87). Kaikki työ on tietysti myös ammatillisen osaamisen ylläpitämistä ja osaltaan taitojen kehittämistä. Toisinaan ainakin itse koen tarvetta esimerkiksi uusien materiaalien tutkimiseen ja siten myös maalaustekniikan kehittämiseen. Halu kehittyä voi liittyä myös ammatin soveltamiseen tai laajentamiseen, esimerkiksi erilaisten yhteistyöprojektien tai hankkeiden myötä.

Kuvataiteilijan laaja työnkuva sisältää niin paljon eri alojen osaamista, että toisinaan toivon yhteistyötä esimerkiksi valokuvaajan tai kuraattorin kanssa. Yhteistyö ja verkostot ovat suuri voimavara ja myös oppimisen kannalta tärkeitä. Osaamisen jakautuminen mahdollistaa lisäksi keskittymisen ydintyöhön. Oman työn organisointikyky ja toiminnanohjaus nousevat merkittävään asemaan, jotta työskentely on jouhevaa ja aikaa jää mahdollisimman paljon taiteen tekemiseen.

Aivan toisenlaisen puolen työhön tuo vaikutteiden ja ideoiden tutkiminen. Inari Krohn (1983, s. 28–29, 51–52) kuvailee kuvataiteilijana olemisessa tärkeäksi minuuden etsimistä ja kokemuksen jakamista. Omassa työskentelyssäni koen sitovani itseni mukaan teokseen juuri henkilökohtaisten asioiden kietoutuessa työhön. Se ei tietenkään avaudu katsojalle samalla tavalla, mutta omasta näkökulmastani katsottuna se on itseni etsimistä. Ihmisten, maailman ja kokemusten tutkiminen ja ihmettely tapahtuvat kaikkialla. Ne eivät ole sidottuja työhuoneelle tai työaikaan. Maalausprosessiin työhuoneella, ja muuallakin, liittyy paljon ajattelua. Se saattaa näyttäytyä ulkopuoliselle joustenololta, mutta on prosessin kannalta tärkeä ja olennainen tapahtuma.

3.5 Kuvataiteilijan ammatillinen identiteettini

Kirjoitin jo aiemmin taustastani ja siitä, miten olen päätenyt kuvataiteilijaksi. Matka on ollut moninainen, valintoja sekä sattumuksia täynnä ja jatkuu edelleen. Taiteellinen työ ja muu elämä kietoutuvat yhteen, ruokkivat ja kasvattavat toisiaan. Ympäristö, kulttuuri ja yhteiskunnalliset asenteet ja odotukset vaikuttavat osaltaan ajatuksiini ja toimintaani. Ihmisenä olen tunteva, ajatteleva ja tekevä. Hirsjärven (1985, s. 98–99) esityksistä koottuna ihminen on intentionaalinen eli suuntautunut ja valintoja tekevä olento, joka tutkii itseään sekä ympäristöönsä ja elää vuorovaikutussuhteessa.

Holistista ihmiskäsitystä tutkinut Lauri Rauhala (2005, s. 32) esittää, että ihmisen olemassaolon perusmuodot ovat tajunnallisuus, kehollisuus ja situationaalisuus. Tajunnalla Rauhala tarkoittaa tässä yhteydessä inhimillisen kokemisen kokonaisuutta; ymmärrystä, tunteita, unia, uskoa, harhaa jne. Kehollisuudella hän käsittää olemassaoloa aineellis-organaisena tapahtumana. Situationaalisuudella eli elämäntilanteisuudella hän tarkoittaa ihmisen suhdetta ja kietoutumista maailmaan ”oman elämäntilanteensa kautta ja mukaisesti”. Situationaalisuudella on myös tärkeä tehtävä identiteetin muodostuksessa. Nämä kolme perusolemusta ovat toisiinsa kietoutuneita ja ”edellyttävät toistensa olemassaolon ollakseen itse omassa funktiossaan olemassa olevia”. (Rauhala, 2005, s. 32–57.) Rauhalan ajatuksissa on yhteyksiä Maurice Merleau-Pontyn käyttämiin käsitteisiin kehona-maailmassa-oleminen, horisontti ja perspektiivi. Horisontti on jo vakiintunut käsite kuvaamaan ihmisen kokemustaustaa ja perspektiivi puolestaan näkökulmaa ja suuntautumista.

Rauhalan kuvaamat olemassaolon perusmuodot kaikkine mikrotapahtumineen kuljettavat ajatukseni identiteetin muodostumiseen. Tietoisuutta tutkinut Antonio Damasio (2000) esittää identiteetin ajatuksena, jonka ihminen rakentaa itsestään; mitä hän on fyysisesti ja mieleltään ja mihin hän sopii sosiaalisesti. Nämä ajatukset perustuvat elämän aikaisiin kokemuksiin ja omaelämäkerrallisiin muistoihin ja ovat jatkuvan uudelleenmuotoilun kohteena. Itsessä tapahtuvat muutokset eivät ole seurausta vain menneisyyden uudelleenmuokkaamisesta vaan myös ennakoitun tulevaisuuden esittämisestä ja uudelleenmuotoilusta. (Damasio, 2000, s. 202–206.) Identiteetti voidaan näin ollen ymmärtää suhteellisena ilmiönä, joka kehittyy koko elämän ajan. Yksinkertaisimmillaan se vastaa monimutkaisiin kysymyksiin: kuka minä olen tällä hetkellä ja

millaiseksi haluan tulla? Identiteetti ei ole kovin selkeä vaan moniulotteinen käsitys itsestä.

Kuvataiteilijan identiteetti rakentuu monista osista ja vaikutteista, eikä sitä useinkaan voi tai ole mielekästä erottaa muusta identiteetistä. Ammatillinen identiteetti perustuu omaan historiaan ja käsitykseen itsestä ammatillisena toimijana. Se nähdään kompleksisena ja jatkuvasti muuttuvana harmonian hakemisena sosiaalisen ja persoonallisen välillä (Eteläpelto & Vähäsantanen, 2010, s. 41, 46). Ammatillisen identiteetin muodostuminen vaatii aktiivista osallisuutta toimijalta itseltään. Se on jatkuvaa kokemusten tulkintaa ja uudelleentulkintaa, oman position hahmottamista työelämässä sekä tulevaisuuden visiointia. Työelämä ja käsitys työstä kehittyvät ja muuttuvat koko ajan, jolloin myös käsitys itsestä työntekijänä on jatkuvassa muutoksessa.

Kuvataiteilijana katseeni on pitkälti tulevaisuudessa. Työstän teoskokonaisuuksia tuleviin näyttelyihin ja hakemuksissa visioin vuoden tai jopa kahden päähän. Tulevan työskentelyn suunnittelu on toisinaan vaikeaa, kun kaiken toteutuminen on niin epävarmalla pohjalla. Kuitenkin hakemuksissa on oltava vakuuttava ja uskottava.

CUPOREn (2013) julkaiseman tutkimuksen tavoitteena oli selvittää ja ennakoita kuvataiteilijan ammatissa tapahtuvia muutoksia ja pohtia niiden seurauksia ammatin tieto- ja taitovaatimusten osalta. Yksi tutkimuksen kysymys käsittelee taiteilijoiden ammatilliseen identiteettiin vaikuttavia tekijöitä. Selkeästi suurimpana identiteettiin vaikuttavana tekijänä pidettiin taiteellista näkemystä ja pyrkimystä sen jatkuvaan kehittämiseen (77 % vastaajista). Seuraavaksi vaikuttavimpina pidettiin näyttelyiden pitämistä (52 %), teknisten taitojen hallintaa (47 %) sekä tutkintoa (43 %). Ehkä hieman yllättävää kyselyssä oli taidetyöllä hankitun elannon (21 %) ja teosmyynnin (7 %) osuus identiteettiin vaikuttavana seikkana. (Herranen ym. 2013, s. 15, 84–85.) Taiteellinen näkemys ja sen kehittäminen voivat viitata taiteen tekotapaan, tyyliin ja myös arvoihin, joiden pohjalta kuvataiteilija haluaa työtään toteuttaa.

Ammatillisen identiteetin tukena käytetään useimmiten ammattinimikettä. Tittelit herättävät kuitenkin arvolatautuneita mielikuvia ja oletuksia siitä, millainen ihminen on. Olen esitellyt tilanteesta riippuen itseni kuvataiteilijana, kuvanveistäjänä, taidemaalarina, ammatillisena kuvataiteen opettajana tai näiden kaikkien sekoituksena. Muuttuva

ja pätkittäinen työelämä vaatii uudenlaista peiliin katsomista ja kysymystä, kuka tai oikeastaan mikä ja millainen minä olen työntekijänä ja ihmisenä. Perttu Pölönen (2020) visioi taitoihin perustuvaa identiteettiä ja ehdottaa, että ammattititeleiden sijaan voisimme esitellä ja määritellä itseämme taitotitteleillä. Hänen mukaansa identiteetti kannattaa rakentaa vahvuuksien, taitojen ja ominaisuuksien pohjalta. Jäin pohtimaan omakohtaisesti Pölösen lukijalle esittämää kysymystä kolmesta taidosta, jotka ovat auttaneet eniten omassa elämässä. Ajattelin vastata osaltani ja ensimmäisenä mieleeni tuli sopeutuvuus ja mukautuvuus, toisena luova ongelmanratkaisu. Kolmannen taidon kohdalla jouduin miettimään jonkun aikaa ennen kuin päädyin uteliaisuuteen. Pölönen pyytää taitojen pohtimisen jälkeen miettimään, kuinka ne ovat mukana tämän hetken työssä. Tunnistan mainitsemani taidot edelleen itsessäni, ja että ne ovat aktiivisesti käytössä monella elämän osa-alueella. Nämä taidot iso ovat osa identiteettiäni sekä henkikohtaisesta, että ammatillisesta näkökulmasta tarkasteltuna.

Identiteettini kuvataiteilijana on ollut muutoksessa ja tulee olemaan läpi elämän. Siihen vaikuttavat kokemusten lisäksi oma suuntautuminen ja elämäntilanteellisuus kuin myös maailman tilanne. Tähänastiset muutokset ovat liittyneet oman tyylin etsimiseen sekä materiaalien ja tekniikoiden vaihdoksiin. Eri paikkakunnalla asuminen ja työskentely on vaikuttanut osaltaan siihen, millaisia mahdollisuuksia ja kokemuksia olen kohdannut. Omat näkemykset taiteesta ja elämästä ovat muuttuneet puolestaan ympäröivän kulttuurin vaikutuksesta sekä halusta kehittyä tiettyä suuntaa kohti.

4 TAITEELLISEN PROSESSIN PURKAMINEN

Tähän mennessä olen käynyt läpi ajatuksiani itsestä kuvataiteilijana, ihmisyydestä ja maailmassa olemisesta. Seuraavaksi suuntaan tarkastelemaan ja avaamaan taiteellista prosessiani teosten ja päiväkirjamerkintöjen pohjalta. Tarkemmassa tarkastelussa olevat maalaukset ovat olleet esillä näyttelyissä, jotka ovat toteutuneet Espoossa ja Oulussa. Aluksi avaan ajatuksiani taiteellisen tyylin syntyisestä ja oman kokemusmaailman näkyväksi tulemisesta maalauksessa. Sen jälkeen syvennyn kummankin

näyttelyn osalta merkittävien teosten ja maalausprosessien lähempään tarkasteluun, tulkintaan ja arviointiin.

4.1 Mistä jäljet tulevat

Maalausprosessin kiinnostavuus piilee sen ennakoimattomuudessa ja jälkeen päin tulkitsemisessä. Maalausprosessi tulee esille materiassa, viivoissa ja muodoissa sekä väreissä. Kukaan muu ei näe ja koe asioita samalla tavalla kuin minä, eikä maalaa samanlaista jälkeä samalla rytmillä ja sävyillä kuin minä. Useimmiten teos avautuu itselleni vasta jonkun ajan päästä sen valmistumisesta. Tarvitsen aikaa nähdä, tulkita ja ymmärtää asioita, ehkä myös hyväksyä tapahtuneen, josta maalaus on kummunnut. Jos kävisin tämän ajatteluprosessin läpi ennen maalaamista ja sen tuloksena maalaisin tietoisesti tiettyä asiaa, siitä tulisi todennäköisesti liian kontrolloitua ja näin ollen maalaamisesta katoaisi vapaus. Maalatessa täydennän puuttuvaa tietoa, koitan saada yhteyden sinne, minne tietoinen ajatteluni ei vielä ulotu. Koen alitajunnasta kumpuavan asioiden käsittelyn ja spontaanin työskentelyn omana vahvuutenani. En tarkoita tällä suinkaan sitä, etten pohtisi työskentelyäni ja teoksen etenemistä maalausprosessin aikana. Ajattelen ja katson paljon tekeillä olevaa maalausta, tutkin ja hapuilen, jotta saisin siitä otteen. Ja otteen saatua, maalaus onkin jo valmis.

Taiteellinen tyyli nähdään helposti mystisenä, jostain annettuna vastauksena tai tietona. Ajattelen tyyliä kädenjälkenä. Samalla tapaa toisen voi tunnistaa äänestä, kävelystä tai käsialasta. Tyyli on yksilöllistä ja nojaa subjektiivisiin kokemuksiin. ”Taiteilijan tyyli on hänen tapansa suuntautua ja asennoitua maailmaan eli tapa, jolla maailma ilmenee ja jäsentyy hänelle. Tämä hänelle tyypillinen havaitsemisen vire taas sitoo hänen teoksensa muiden silmissä yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.” (Hanna Hyvönen, 2001 s. 52). Samaan ajatukseen on päätenyt Jaana Housseou (2010, s. 153), joka pitää taiteilijan tyylin rakentumisessa keskeisenä sitä tapaa, miten taiteilija suhtautuu ympäröivään todellisuuteen ja kehittää ajatusmaailmaansa sisäisesti johdonmukaiseksi ja arvojaan myötäileväksi. Tyyli kehittyy tekemisessä ja elämisessä. Näen sen myös muuntuvana, aivan kuten identiteetin. Omassa tyylissäni koen tärkeäksi sen miellyttävyyden ja sopivuuden sisältöön.

Taiteilijana haluan, monen kollegan tavoin, olla omaperäinen ja erottua oman tyylin ja sisällön osalta. Nykykuvataiteilija on individualisti. Merleau-Ponty (2013, s. 289) pohdii luovan ilmaisuuden muotoilevan maailmaa aina uudelleen ja uudelleen toistamisen sijaan. Ymmärrän uudelleen muotoilun maalauksessa niin, että se on tehty taiteilijan silmin ja hänen tyyllillään ilmaistuna. Kuvataiteilijan elämä sitoutuu aina ilmaisuun. Kaikki omat kokemukset, aiemmin tekemät teokset, taidehistoria ja historia yleensä, koulutus, sosiaalinen ympäristö ja kulttuuri vaikuttavat siihen, miten koen ja näen, ymmärrän maailmaa ja elämää. Taiteellinen tyyli on minun tapani ajatella ja muotoilla ajatuksiani uudelleen, oman kehoni kautta.

Alva Noë jatkaa Merleau-Pontyn ajatusta maailman uudelleen muotoilemisesta. Noën mukaan me uudelleenorganisoimme olemassa olevia järjestelmiä, tapoja, merkkejä ja konventionaalisia muotoja. Uudelleenorganisoiminen kapinoi itsestään selvyyyksiä vastaan ja asettaa tarkasteluun kuvan tekemisen tai näkemisen itsensä. (Noë 2019, s. 64–66, 266.) Koen, että maalatessa tapahtuu maailman ja olemassaolon ihmettelyä sekä tarkastelua. Ajatukset ja näkemykset laajenevat ja muuntuvat, ilmaisu löytää uusia tapoja. Maalatessa olen vuorovaikutuksessa työn kanssa. Keho on liikkeessä maalauksen ympärillä; levitän maalia työntäen, hangaten, kurottaen. Kehollisuus tulee maalauksessa esiin visuaalisena kielenä eleissä ja rytmisissä, vaihtelevana voiman käyttönä kosketuksessa. Keho tottuu materiaaleihin, joiden kanssa työskentelen. Jos materiaaleissa tai välineissä tapahtuu muutos, se vaikuttaa myös kehooni.

4.2 Mielen liikkeet -ryhmänäyttely

Ensimmäisenä tarkastelussa on *Mielen liikkeet* -ryhmänäyttely, joka koostui Roihupellon teollisuusalueen taiteilijoiden (Hakkarainen, Heimala, Kuronen, Ryönänkoski, Räsänen, Salonen Di Giorgio, Sundqvist, Tenno, Vähälä-Aranko ja Wolfram) maalauksista ja veistoksista. Näyttely järjestettiin Espoon Kuvataiteilijoiden ylläpitämässä Galleria Aarnissa 24.6.-29.7.2020. Teemana oli nimenmukaisesti mieleen liikkeet. Maalasin näyttelyyn neljä uutta maalausta, joiden lisäksi mukaan valikoitui yksi edellisvuonna valmistunut teos (liite 1).

Aloitin näyttelyteosten tekemisen toukokuussa 2020, kun opetustuntini loppuivat lähes kokonaan. Kevät oli ollut erikoinen koronapandemian ja elämäntilanteeni vuoksi ja se heijastui myös taiteen tekemiseen. Kirjoitin päiväkirjaan suuresta elämänmuutoksesta ja uuden ajanjakson alkamisesta.

Öisin näen levottomia unia. Usein etsin jotain, enkä löydä sitä tai hairahdun johonkin muuhun kesken tärkeän asian. Hallitsemattomuus, alitajunta, pelko, kontrollintarve, suru, muistot, aika. Samoja teemoja tulee maalauksiin. Ristiriitaisuus rauhan ja surun, kaipauksen sekä ahdistuksen välillä. Lopullisuus. Jonkun ajanjakson loppu ja uuden ajan alku. Yhtä aikaa tunnen surua ja kauheaa ikävää innostavan tulevaisuuden suunnittelun rinnalla. Tuntuu ahdistavalta, surulliselta, huijaukselta, innostavalta ja jännittävältä. Outo ja levoton olo. (Hakkarainen, 5.6.2020)

En vielä tuolloin nähnyt niin selkeästi kuin nyt voin sanoa, miten iso ja merkittävä vaikutus läheisen kuolemalla oli ja on edelleen taiteelliseen tuotantooni. Näkyvin muutos tapahtui maalausten värimaailmassa ja rytmissä. Värit ohenivat ja haalistuivat, maavärit tulivat vahvemmin mukaan ja muodot muuntuivat orgaanisemmiksi. Maalausten tunnelma saattoi olla lähes pysähtynyt tai hiljaa hengittävä, voimakas rytmi ja energia hidastui ja seestyi. Piirretty viiva palasi takaisin ja mikään muu ei tuntunut sopivan paremmin tilanteeseen kuin ajaton hiili.

Lähestyvistä näyttelyistä johtuva tiukka aikataulu pakotti työskentelemään intensiivisesti. Työ ja tekeminen ylipäänsä on aina ollut itselleni luontainen tapa mennä eteenpäin vaikeissa elämäntilanteissa. Taiteen tekemisessä ei pääse pakoon ajatuksiaan, kuten monessa muussa työssä, mutta sen avulla pystyy käsittelemään abstrakteja ja vaikeita tunteita ja tapahtumia. Tässä tapauksessa koin taiteen tekemisen olevan sekä terapeutista että ammatillista toimintaa. Niitä ei voinut erottaa toisistaan. Voimakas ja merkityksellinen kokemus jätti niin syvän jäljen, että uskon sen jäävän pysyvästi ajatteluuni.

Olin jälleen mysteerin äärellä, jonka halusin tehdä näkyväksi. Mietin, miten ajatukseni muuttuisivat kuvaksi ja millainen maalauksesta saattaisi lopulta tulla. Minulla ei ollut vastauksia, vaan korkeintaan aavistus tulevasta, jos sitäkään. Olin keskellä

maalausprosessia, toimintaa, jossa yritin ymmärtää ja ilmentää ajatuksiani. Avaan seuraavaksi kahden näyttelyssä olleen maalauksen syntyprosessia.

4.2.1 Prosessissa: Ensimmäisenä mielessä ja Aina taustalla

Maalausprosessi ja teoksen toteutuminen tapahtuu pääasiassa työhuoneella, joka on henkilökohtainen ja intiimi tila. Siellä on turvallista työskennellä ja ajatella. Maalausprosessi on tietoista ja tiedostamatonta sekä impulsiivista. Siihen liittyy hiljaisuus, keskittyminen ja ajattelu. Välillä tapahtuu nopeasti ja paljon, välillä hitaasti ja vähän, välillä ei tapahdu mitään näkyvää. Maalaaminen on subjektiivinen ja muuttuva kokemus, jossa sattuma ja epävarmuus ovat vahvasti läsnä. Minulla ei varsinaisesti ole työaikoja, vaikka varsinainen maalaaminen tapahtuukin suurin piirtein virka-aikana. Ideat ja ajatukset saattavat putkahtaa työhuoneella tai kotona kesken siivouksen, pyöräillessä tai nukkumaan mennessä.

Rinnakkain työstetyt, toistensa sisaret, *Ensimmäisenä mielessä* (73 x 55 cm) ja *Aina taustalla* (80 x 60 cm) syntyivät melko nopeasti tiukan aikataulun alla. Kumpikin maalauksen pohja oli ollut prosessissa jo jonkun aikaa ja useita maalikerroksia oli ennättänyt kertyä kankaalle. Niissä ei kuitenkaan ollut sellaista vetovoimaa, joka olisi kantanut eteenpäin, joten lähdin työstämään niitä unohtaen aiemmat suunnitelmani. En halunnut peittää jo olemassa olevia värejä, joten lisäsin kankaan paljaisiin kohtiin tumman vihreää ja violetta. Seuraavaksi maalasin kaiken päälle vaalean vihertävällä läpikuultavalla maalilla, jonka levitin tarkoituksella niin epätasaisesti, että sen alta kuului ja väleitä pilkotti alla olevia värejä (kuva 1). Tällä tavoin koitin saavuttaa tilan tuntua ja syvyyttä. Olen usein toiminut samalla tavalla, jatkanut päälle uuden maalauksen ideaa, jos aiempi ei ole miellyttänyt. Minua viehättää, kun aiemmat maalikerrokset ja siveltimevedot kuultavat päällä olevan maalin läpi ja tuovat eloisuutta taustaan. Päälle maalaamisen ansioista sain työhön haluttua rosaa, struktuuria ja tekstuuria.

Kuva 1. Oranssia maalia jäi näkyviin alimmaisesta kerroksesta, vaikka sen päälle on kertynyt useita kerroksia muita sävyjä. Yksityiskohta teoksesta *Ensimmäisenä mielessä*.

Maalausprosessin aikana pohdin kehollisuutta ja kokemuksia. Kuuntelin työskentelyn ohessa musiikkia, jonka melankolisuus ja raskaus vahvistivat omia tuntemuksiani. Pyrin maalatessa utuisen tunnelman luomiseen. Toisaalta kankaalle liimatut pahvin palat tulevat konkreettisesti lähelle ja ovat käsin kosketeltavissa. Mukaan ne tulivat sattumalta, kun assosiaatio johdatti seuraavaan vaiheeseen. Revittyjä pahvin palasia lojui työhuoneen lattialla ja hetken päähänpistosta halusin kokeilla, miltä ne tuntuisivat ja näyttäisivät maalauksessa. Olin aiemmissa teoksissa liimannut kangaspaloja maalikerrosten väliin, joten tekniikka oli aiemmasta tuttua. Runntasin pahvin palaa pehmeämmäksi ja revin sopivan kokoiseksi ja muotoiseksi, liimana käytin akryylimaalia. Assosioin pahvinpalat fyysiseen kosketukseen ja samalla maalaukseen tuli vahvempi viittaus kehollisuuteen.

Työskentely on sujunut hyvin. Olen viettänyt 8–10 tuntia päiviä työhuoneella. Jotain onnistuu, joku menee pilalle, tukkoon tai ei etene. Huomaan, että hyppään työssä edessä oleviin elementteihin nopeammin, kuin pitäisi. Harjoittelen malttia, jotta työstän taustaa tai sitä maailmaa kauemmin, jonka päälle muodostuu viivaa tai kuviota. (Hakkarainen, 5.6.2020)

Maalausprosessi eteni ohuiden ja paksujen maalikerrosten, kevyiden ja voimakkaiden kosketusten kuljettamana (kuva 2). Maalatessa vaihtelin sekä tekniikkaa, että tempoa.

Alussa levitin maalia lastalla ja vedin sitä tiukasti ja voimakkaasti kankaan pintaa pitkin. Lisäsin eri värejä siveltimellä, jonka jälkeen levitin ja hankasin sitä maalausrätillä. Jossain vaiheessa levitin kankaalle ohuelti ohennettua maalia. Pahvin päälle kasasin paksua vihreää maalia monta kerrosta. *Aina taustalla* teoksessa olevaa okran oranssia aluetta pesin runsaalla vedellä hangaten pois, ennen kuin se asettui hyvin kohdalleen.

Kuva 2. Maalia, pahvia ja hiiltä, yksityiskohta teoksesta *Aina taustalla*.

Maalatut elementit tuntuivat olevan kohdillaan. Ajatuksissani oli pyörinyt hiilellä piirretty kaari, jonka ajattelin sopivan molempiin maalauksiin. Ajattelin sen kuvaavan aikaa, sitovan yhteen menneen ja tämän hetken. Sen muoto olisi kuvaava; toivoa antava tai raskas. Maalipintojen karheus houkutteli kokeilemaan hiilen tarttumista ja sopivuutta. Aloitin *Ensimmäisenä mielessä* -maalauksesta, joka makasi lattialla.

Katsoin kokonaisuutta, siirsin katseen vasempaan alalaitaan ja lähdin kuljettamaan katsettani kuvitellun kaaren muotoa seuraten; alussa pyöreä laaja kaari kohti ylhäällä olevaa keskikohtaa, jonka jälkeen se laskeutuisi hieman pyöreämmin alas ja sisään päin. Katsoin ja hahmottelin mielessä kaaren vaiheita. Käteni piirsi samalla viivaa pienoiskoossa ilmaan. Toistin tulevan kaaren ilmaan piirtämisen muutaman kerran.

Laskeuduin maalauksen viereen konttausasentoon ja otin hiilen käteeni ja piirsin ensin pienelle kankaanpalalle, kuin saadakseni tuntuman maalaus pohjaan. Palasin katsella varsinaiseen työhön ja sen kokonaisuuteen. Yritin saada kaaren näkymään silmissäni. Se ei näkynyt selkeästi, mutta jollain tapaa aistin sen, tiesin sen kulkureitin. Asetuin istumaan jalkojeni päälle. Kiinnitin katseeni taas kaaren alkupisteeseen, vasempaan alalaitaan. Pyöräytin olkapäitäni pari kertaa, laskin hiilen tuohon pisteeseen ja hengitin syvään. Toisella kädellä nojasin lattiaan. Lähdin kuljettamaan hiiltä itsestäni pois päin hellästi painaen pitkin kankaan pintaa. Hiilen kosketus kankaaseen synnytti rahisevaa ääntä. Vauhti oli hiljainen, mutta ei tasainen. Kankaassa oli epätasaista maalia ja kankaan nypylöitä, jotka jarruttivat ja ohjasivat hieman liikettä. Hiilestä kimposi pientä murusta. Toivoin, ettei hiili murtuisi ja hivutin otettani hieman alemmas. Piirtämisen vauhti oli niin hidas, että pystyin vilkaisemaan eteenpäin nähdäkseni viivan tulevaa reittiä. En halunnut pysäyttää piirtämistä, koska ajattelin sen näkyvän viivassa. Kaarros eteni hitaasti ja sulavasti. Seurasin pieniä lenteleviä hiilen murusia, ne tekivät melko huomaamattomia pieniä jälkiä osuessaan kankaaseen. Se muistutti spraymaalia. Hiili nytkähti puoli senttiä oikealle, kun osui eteen tulevaan möykkyyn. Samalla käden liike pysähtyi, se oli reaktio äkkinäiseen tapahtumaan. Käteni ja hiili pysyivät paikallaan kankaalla. Säikähdin. Nytkähdys oli jättänyt jo jäljen. Mietin, miten jatkaisin. Hahmottelin taas katseellani viivaa kohti ylhäällä olevaa keskikohtaa. Katse seilasi hiilen ja keskikohdan väliä. Yksi kolmannes oli piirrettynä. Katsoin hiiltä ja peruutin pari senttiä viivaa taaksepäin. Jatkoin viivan piirtämistä hitaasti. Huomasin olevani jännittynyt, koitin keskittyä hengittämään rauhallisesti. Piirtämisen vauhti nopeutui kohti keskikohtaa, mutta hidastui jälleen lähellä huippua, jotta pystyin muodostamaan tulevan kaaren kuvitelmissani. Korkeimmalla kohdalla vaihdoin äkisti hiilen suuntaa lähes vaakatasoon. Keho hytkähti samalla. Piirsin hitaasti ja pidätin hengitystä. Tämä oli jännittävin kohta, koska halusin viivan kulkevan ja kääntyvän rennosti alaspäin. En nähnyt enää tulevaa viivaa kuvitelmissani, koska käteni oli siirtynyt kulkemaan edellä, eikä enää sivussa tai alapuolella, kuten toisella laidalla. Ärsyynnyin hieman ja koitin muuttaa asentoa. Se ei auttanut, joten tuskastuin, irrotin hiilen kankaan pinnasta ja laitoin maalauksen nojaamaan seinään; piirtäisin loppuosan pystyasennossa. Hain sopivaa työasentoa maalauksen edessä. Katsoin taas kokonaisuutta ja hahmottelin viivan jatkumista. Mietin, miten piilotan pysähtymisen viivassa. Jäisikö asennon muutos näkyviin? Asetin hiilen jo piirretyn viivan päälle, jota seurasin hitaasti ja hiljaa painaen siihen saakka, kun uutta viivaa alkoi taas syntymään. Painoin sitten taas kovempaa,

mutta vauhti pysyi samana. Mieleni ja hengitykseni rauhoittui hieman. Viiva kaareutui pikkuhiljaa sisäänpäin ja hidastin piirtämisen lähes olemattomaan liikkeeseen. Tarkistin nopealla vilkaisulla viivan päätepisteen, se saisi jäädä reilusti ylemmäksi kuin viivan alkupää. Katse liikkui tulevan päätepisteen ja hitaasti liikkuvan hiilen välillä. Mitailin loppupään korkeutta katseella ja asetin toisen käden sormen halutulle korkeudelle. Hengitin syvään ja keskityin piirtämään viivan loppuun kohti sormea. Kun pääsin etusormen viereen, vedin sen pois, mutta jätin hiilen edelleen paikalleen ja katsoin vielä kokonaisuutta. Palasin katseella hiileen ja piirsin vielä sentin hieman sisäänpäin. Nostin käteni kankaalta, laskin hiilen ja nousin ylös. Otin muutaman askeleen taakse päin ja tarkastelin maalausta sekä piirrettyä viivaa.

Ensimmäisenä mielessä valmistui näistä kahdesta maalauksesta ensin. Olen aina ajatellut, että työ on silloin valmis, kun siinä ei häiritse enää mitään. En oikeastaan päättä sitä, onko teos valmis vai ei. Se joko on tai ei ole valmis. Siinä hetkessä on kuitenkin erotettava ajatus, jonka mukaan uudelleen tehtynä teos olisi aivan erilainen. Tässä prosessissa olen jo tehnyt tiettyjä taiteellisia ratkaisuja, ja niiden vaikutuksesta ja seurauksena teoksesta on tullut tällainen. Nimeän teokset, harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta, jälkeenpäin. Prosessin aikana maalauksella on joku työnimi, liittyen sen muotoon, väriin tai tunnelmaan. Nimeäminen on toisinaan vaikeaa, joskus helpompaa. Teoksen katseleminen ja sen herättämien ajatusten muistiin kirjoittaminen auttavat nimen keksimisessä. Toisinaan joudun pyörittelemään sanojen synonyymejä tai vertauskuvia pitkään, ennen kuin tarpeeksi kuvaava ja tarkka termi löytyy. Tällä kertaa teosten nimeäminen kävi vaivattomasti. Teosten nimet viittaavat merkitykselliseen kokemukseen tai asiaan, joka on tiedostaen tai tiedostamatta läsnä kehossa.

4.2.2 Näyttelyn toteutuminen, omien teosten ja prosessin arviointi

Prosessi etenee ja elää erilaisissa tapahtumissa; ajattelussa ja maalaamisessa. Teosten taustalla olevat teemat auttavat keskittymään, kannattelevat prosessin aikana ja tuovat oman merkityksensä työskentelyyn. *Mielen liikkeet* -näyttelyn maalauksia tehdessä pohdin kehollisuutta ja sitä, miten ajatukseni, tunteeni ja kokemukseni välittyvät kehoni kautta kankaalle. Esittelytekstissäni (liite 2) kirjoitin, että ”maalausprosessiani

ohjaa sekä tiedostettu, että tiedostamaton ajattelu. Mielen liikkeet välittyvät käden liikkeen kautta kankaalle. Keho ja mieli vaikuttavat toisiinsa ja ovat erottamattomat.”

Ensimmäisenä mielessä, Aina taustalla, Kaiku, Varjo sekä *Samaan aikaan lähellä ja etäällä* olivat esillä kymmenien muiden teosten joukossa. Näyttelyn ripustuksen suunnitteli ja toteutti työryhmä, johon en itse kuulunut. Ripustus oli suunniteltu siten, että jokaisella taiteilijalla oli oma seinä tai seinän osa käytettävissä. Vuoropuhelua muiden teosten kanssa syntyi tällä tavalla vähemmän, joskin joidenkin teosten kohdalla enemmän. Maalaukseni asetettiin mielenkiintoisesti rytmittettynä omalle väliseinälle (kuva 3), jota vastapäätä oli Hillevi Vähälä-Arangan maalauksia. Olin erittäin tyytyväinen, että työni saivat runsaasti tilaa ympärilleen. Ripustuksessa oli otettu hyvin huomioon myös maalauksissa itsessään olevia rytmejä.

Kuva 3. Näkymä Galleria Aarnissa seinästä, jolle maalaukseni on ripustettu.

Siistissä ja valkoisessa galleriassa sekä oikealla valaistuksella maalausteni värit tulivat hyvin esille. Olin aluksi epävarma vanhemman (*Samaan aikaan lähellä ja etäällä*) työn mukanaolosta, mutta näyttelytyöryhmän mielestä se sopi kokonaisuuteen. Kollegojen mielipide auttoi ja helpotti omaa päätöksentekoa. Kaikki maalaukset olivat itsenäisiä teoksia, vaikka selkeästi *Kaiku* ja *Varjo* sekä *Ensimmäisenä mielessä* ja *Aina taustalla* olivatkin keskenään teospareja. Ehkäpä se vaikutti valmistusajankohdan lisäksi siihen, että vanhempi maalaus tuntui erilaiselta ja yksinäiseltä. Toisaalta sen

mukana oleminen rikkoi sopivasti tiivistä tunnelmaa kahden teosparin välissä. Lisäksi viisi maalausta on lukumäärältään parempi kuin neljä. Kokonaisuudessaan olen edelleen tyytyväinen näyttelyssä esillä olleisiin maalauksiini. Niitä yhdistää teeman ja lisäksi useat maalikerrokset, kaartuva tai kierteinen viiva sekä leijuva syvyydentuntu.

Avajaisia ei järjestetty koronatilanteen vuoksi ollenkaan. Sen sijaan avajaispäivänä videoitiin jokaisen taiteilijan henkilökohtainen tervehdys ja esittely (liite 2), jotka julkaistiin samana iltana gallerian sosiaalisen median kanavilla. Videointi oli jännittävä ja ahdistava kokemus, koska olin jotenkin todella epävarma teosteni sisällön suhteen. En ollut saanut vielä jäsenneiltyä ajatuksiani sellaiseen muotoon, että ne tulisivat ymmärrettävästi ja itseni kuuloisesti sanallistetuksi. Tarvitsen usein aikaa hahmottaa, mitä olen tehnyt ja miksi. Vastavalmistuneet maalaukset olivat vielä liian lähellä, jotta olisin nähnyt niiden taakse. Videoesittely oli kuitenkin hyvä idea avajaisten puuttuessa. Sen kautta moni tutustui taiteilijoihin teosten lisäksi. Videoesittelyjen hyvänä puolena oli sekin, että tekijä ja teokset olivat saavutettavissa paikasta ja ajasta riippumatta.

Näyttelyssä vieraili kirjausten mukaan 636 henkilöä, joka oli mielestäni paljon, ottaen huomioon koronan vaikutukset ja kesälomien samanaikaisuuden. Näyttely otettiin vastaan positiivisesti ja kokonaisuutta kehuttiin monipuoliseksi ja mielenkiintoiseksi. Minulta varattiin näyttelystä yksi maalaus, joka ei kuitenkaan harmikseni johtanut ostopäätökseen.

4.3 Piilossa oleva -näyttely

Toinen tarkastelussa oleva näyttely on *Piilossa oleva*, joka toteutui Oulun taiteilijaseuran Galleria 5:ssä 10.3.-1.4.2021. Yhteisnäyttelyn toinen taiteilija, kuvanveistäjä Tiina Seppälä on minulle opiskeluajoilta asti läheinen ystävä ja kollega. Jo näyttelyhakemusta tehdessä päädyimme yhteiseen teemaan, joka käsitteli suojautumista, piiloutumista, kehittymistä ja sopeutumista. Kumpikin työsti näyttelyyn omia teoksiaan, Tiina teki Oulussa veistoksia ja minä Helsingissä maalauksia. Lisäksi kokosimme yhteistekoksen 200:sta kasettikotelosta, joita olimme tahoillamme työstäneet ja täyttäneet materiaaleilla sekä pienillä teoksilla. Pidimme yhteyttä ja toisiamme ajan tasalla

videopuheluiden ja kuvaviestien avulla. Työstin näyttelyyn 100 kasettikotelon lisäksi yhteensä kuusi maalausta ja 9-osaisen maalaussarjan (liite 3).

Aloitin näyttelyyn valmistautumisen heinäkuussa 2020 ajattelu- ja valmistelutöillä. Minulla oli alkamassa opetustyö elokuussa ja tiesin syksyllä olevan vain vähän aikaa maalaamiseen. Valmistauduin ja tein tietoisia valintoja ennen varsinaista maalausta-pahtumaa; ostin koostumukseltaan juuri tietynlaisia maaleja, valitsin tiettyjä värejä ja tekniikkaani sopivia siveltimiä. Olin myös päättänyt maalausten koot, ostanut kiilapuita ja kangasta, joista valmistin maalauspohjia. Työskentelyn alkuvaihe oli spontaanimpaa ja vapaampaa, koska näyttelyyn oli vielä niin paljon aikaa. Tässä vaiheessa leikki ja kokeilu ovat suuressa ja tärkeässä roolissa. Teen harvoin tarkkoja luonnoksia maalauksia varten. Nyt kuitenkin maalasin pieniä maalauksia, jotka toimivat enemmän lämmittelyteinä, eivät malleina.

Saadakseni maalauspohjia työskentelyvalmiuteen,

kaadoin kankaalle reilusti ohennettua maalia ja levitin sen isoksi väriallaaksi. Kaadoin vielä päälle vettä ja imeytin osan rättiin. Tein alussa huolimattomia jälkiä, ikään kuin vahingossa. Seuraavat tapahtumat, väri ja muoto, tulevat olemaan jo tarkemmin harkittuja, ja sitä seuraavat useaan otteeseen harkittuja. Välillä vain katson maalausta. Työn edetessä jokainen valinta on tarkempaa, jotta saavutan halutun vaikutelman tai tunnelman. Pesen ja poistan tai peitän maalikerroksia, lisään muita elementtejä, kuten paperia tai hiiltä. (Hakkarainen, 30.1.2021)

Tarkastelen seuraavaksi viittä *Piilossa oleva* -näyttelyssä esillä ollutta maalausta, avaan niiden valmistumisprosesseja ja niihin vaikuttaneita tekijöitä. Sivuan myös teemoja, jotka toistuvat teoksissani ja ovat olleet läsnä ajatuksissani.

4.3.1 Prosessissa: Kehon muisti I ja II sekä Syli

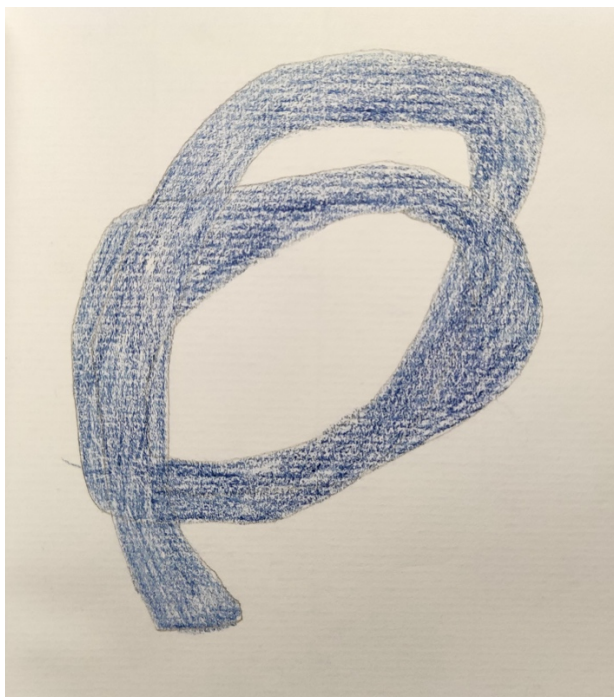
Kuvataiteellinen työskentelyni on ollut pitkään sarjallista. Olen työstänyt useaa maalausta yhtä aikaa ja osaa niistä yhdistää vahva visuaalinen ja sisällöllinen yhteys.

Kehon muisti I ja II valmistuivat rinnakkain ja olivat selkeästi samaa sarjaa, joten nimesin ne saman nimen eri osiksi. Teoksia tehdessä pohdin muistia ja aikaa; millä perusteella muistin tiettyjä asioita paremmin kuin toisia tai miksi joku aistikokemus jäi vahvasti mieleeni ja siihen oli helppo palata.

Kokemukset jäävät muistiin hetkeksi tai pysyvästi ja uudet tapahtumat sekä ajatukset nostavat vanhoja mieleen. Peilaan tänään kohdattua tilannetta tai pohdittua ajatusta aiempiin ajatuksiin tai toisinpäin, muisto voi herättää uusia ajatuksia tässä hetkessä. Se voi tarjota minulle aivan uuden tavan nähdä, kokea ja tarkastella asioita. Toisinaan muistista tulleita mielikuvia ei voi erottaa uusista havainnoista ja ajatuksista, en tunnista missä menneisyys ja nykyisyys erottuvat. Taiteellinen prosessi on ajallisesti monisuuntainen tapahtuma, kun menneisyys, tämä hetki ja tulevaisuus kietoutuvat yhteen. Näin ajatellen teokset ovat elettyjen hetkien kokonaisuuksia, jotka muodostavat uusia merkityksiä.

Heinäkuussa 2020 minulla oli valmiina kaksi pohjamaalattua 80 x 60 cm kokoista kangaspohjaa. Kummassakin oli ohuita kerroksia kylmää crimsonin punaista ja ultramariinin sinistä sekoittuneena toisiinsa. Levitin päälle hiukan läpikuultavaa vaalean beigeä maalia epätasaisesti lastalla vetäen. Ajattelin sen olevan kuin verho ja peittäen osin taakse jäävää. Välillä lisäsin maalauksen yläosaan lisää voimakasta punaista, kun aiempi maalikerros oli peittynyt liikaa. Pesin maalia myös pois, jotta sain näkyviin rikkoutunutta tekstuuria. Sekoitin vaaleasta beigestä eri tummuisia sävyjä, jotta sain maalikerrokseen syvyyttä. Seuraavaksi lähdin hahmottelemaan tummaa kuviota, jonka ajattelin kuljettavan katsetta kankaalla (kuva 4).

Maalasin vapaata viivaa/muotoa, joka muistutti jälkeinpäin R tai P kirjainta. Muoto tuntuu omalle. Se on yhtä aikaa väsynyt, nöyrä ja voimakas.
(Hakkarainen, heinäkuu 2020)

Kuva 4. Muoto, joka esiintyy erilaisina versioina useissa vuoden 2020 teoksissa.

Tumma muoto puhutteli minua. Aivan kuin se olisi ollut surun muotokuva. Maalauksista ei kuitenkaan tullut niin raskaita, kuin ajatukseni olivat niitä tehdessä. Lisäsin tumman muodon päälle vaalean beigen sekä hiekan sävyisiä läpikuultavia maalikerroksia. Tummuus painui taka-alalle, eikä ollut liian painostava. Sinne tänne lisäsin kevyesti siveltimellä crimsonin punaista ja umbran ruskeaa rikkomaan melko tasaista tekstuuria. Niiden ollessa vielä kosteita, maalasin läpikuultavalla vaalealla päälle, jolloin punainen sekä ruskea levittyivät ja alkoivat muistuttaa piirustusjälkeä. En voinut täysin hallita värien leviämistä ja asettumista. Muotoilin jälkien tekemää rytmiä peittämällä joitain kohtia. Tässä vaiheessa maalaukset saivat jäädä pariiksi kuukaudeksi odottamaan jatkamista. Ne muhivat mielessäni siihen asti, kun lokakuussa palasin niiden pariin.

Mielessäni oli pyörinyt alkukesän maalausten mukaisia hiilellä piirrettyjä kaaria ja ensimmäisenä kokeilin, toimisiko sama myös näissä maalauksissa. Hiili osoittautui liian tummaksi, joten seuraavaksi testasin ruskeaa kuivapastellia. Ensin oli liian punainen ja sitten liian keltainen ruskea, lopulta kohdalle osui poltettu umbra ja ihmettelin miksen sitä heti osannut valita. Kaarien paikat ja muodot asettuivat melko helposti paikoilleen (kuva 5 ja 6). Luonnostelin puhelimella otetun kuvan päälle eri

vaihtoehtoja, joka helpotti päätöksen tekemistä ja nopeutti prosessia. Viimeisenä kiinnitin kuivapastellin maalin pintaan fiksatiivilla.

Kuva 5. ja 6. Maalikerrosten läpikuultavuus ja kuivapastellilla piirretty viiva. Vasemmalla yksityiskohta teoksesta *Kehon muisti II* ja oikealla teoksesta *Kehon muisti I*.

Kehon muisti -maalauksissa on keskeisenä elementtinä pohjalta kuultava tumman sininen P -kirjainta (kuva 4) muistuttava muoto. Sama muoto esiintyi jo aiemmin *Melankolia* -teoksessa ja useissa lämmittelymaalauksissa. Jostain syystä koin tuon muodon merkitykselliseksi ja halusin rakentaa maalaussarjan sen ympärille. Liitän muodon surun kehollisuuteen; miltä suru tuntuu ja miten se elää kehossa.

Sama muoto tuli uudelleen esiin tammikuussa 2021. Olin jo valinnut *Kehon muisti* -sarjan mukaan näyttelyyn ja halusin joukkoon kolmannen osan. Tein samankokoisen maalaus pohjan ja aloitin maalaamaan saman tyyppistä taustaa kuin kahdessa aiemmassa. Maalaus valmistui ja se muistutti selkeästi *Kehon muisti* -sarjaa. Uudessa teoksessa olevat sävyt olivat kuitenkin hieman kirkkaammat ja valoisammat, jonka vuoksi en nähnyt sen elävän aivan samassa aikamuodossa, kuin aiemmat *Kehon muistit* (kuva 7). Uudessa maalauksessa oleva kaari oli nyt maalattu, joka myös poikkesi *Kehon muistissa* olevista kuivapastellikaarista.

Kuva 7. *Kehon muistin* ja *Sylin* (keskellä) valoisuuden ero on pieni, mutta merkittävä. Kuvassa *Syli* on vielä keskeneräinen.

Sylin valmistuessa syntyi yhteys teosten välille. *Sylin* maalaamisen kautta palasin *Kehon muistissa* piilevän alkuperäisen kokemuksen, muiston äärelle. Teoksissa nivoutuu yhteen ajallisuus; mennyt, tämä hetki ja tulevaisuus.

4.3.2 Prosessissa: Eilisen jäljet ja Huomisen jäljillä

Heinäkuussa 2020 rakensin myös kaksi 120 x 100 cm kokoista maalaus pohjaa ja aloitin niiden maalaamisen heleillä väreillä. Viikon jälkeen maalasin päälle pohjakankaan värisellä vaalealla maalilla. Peitin samalla viikon aikana tehdyt jäljet, hylkäsin idean ja ajatuksen maalausten taustalla. Aloitin alusta, sillä erotuksella, että maalaus pohjassa oli nyt himmeästi läpikuultavia alueita, kuin jälkiä menneisyydestä.

Prosessin aikana maalaus käy läpi monia eri vaiheita ja visuaalisia muotoja. Olen tullut siihen tulokseen, että mitä enemmän maalaukseen on ennättänyt kertyä kerroksia (ja niin sanottuja epäonnistumisia), sitä voimakkaampi suhde minulla syntyy teokseen. Joskus kerroksia tulee, koska hylkään idean ja haluan aloittaa jotain aivan muuta. Toisinaan en saa ensimmäisellä kerralla haluttua vaikutelmaa ja joudun tekemään sen useasti uudelleen. Tai sitten yksinkertaisesti haluttu lopputulos vaatii kerrosmaalausta, jossa lähtökohtaisesti on paljon kerroksia. Oli syy useisiin maalikerrokseen mikä tahansa, jokainen kerros vaikuttaa lopputulokseen pintarakenteen eli struktuurin ja/tai värin muodossa.

Kuva 8. Tulevien teosten *Eilisen jäljet* (vas.) ja *Huomisen jäljillä* (oik.) prosessin vaihe 11.10.2020, kun olen juuri liimannut paperia maalipinnan päälle.

Eilisen jäljet ja *Huomisen jäljillä* teoksissa kerrokset tulevat esiin pinnassa näkyvien siveltimenvetojen, hiotun pinnan sekä läpikuultavien maalikerrosten kohdissa. Pak-sulla maalilla maalattu siveltimenveto jää näkymään, ellei sitä hio tasaiseksi. Näissä maalauksissa alemmista kerroksista esiin nousevat siveltimenvedot ovat sekä tarkoituksella, että tahattomasti tehtyjä. Lisää pintastruktuuria tuo maalipintaan liimattu paperi, joka on vaihtelevasti tasainen ja ryppyinen ja jostain kohtaa oikein kunnolla kasaantunut (kuva 8). Ryppyinen paperi muistuttaa ihoa. Läpikuultavat kerrokset leikittelevät puolestaan näköaistilla; erotanko vaalean sinisessä ja vihreässä värissä hempeän punertavia alueita.

Teosten maalausprosessi oli melko pitkä ja hyvin fyysinen tapahtuma. Teokset odottivat syksyllä usean kuukauden prosessin jatkumista. En ollut ollenkaan varma, tulevatko maalaukset näyttelyyn ja vasta tammikuussa 2021 päätin niiden valinnasta. Prosessissa oleva *Eilisen jäljet* oli pidemmällä kuin *Huomisen jäljillä* ja toimi tällä tavalla edelläkävijänä tekniikan osalta. Työskentelyn fyysisyyteen vaikuttivat teosten koko ja

tekniikka. Lattialla maalatessa jouduin venymään ja kurottamaan, pyörimään maalauksen ympärillä. Maalin levittämisessä käytin enimmäkseen isoja siveltimiä ja tein pitkiä vetoja sivulta toiselle vauhdikkaalla rytmillä. Maalipinnan hiominen tuli kuvi-oihin, kun olin ripustanut näyttelyyn tulevia töitä seinille (*Kehon muisti I ja II* sekä *Melankolia*) ja huomioni kiinnittyi *Melankoliassa* olevaan hiottuun pintaan. Kesällä valmistunut teos inspiroi tekniikan osalta hakemaan samaa tunnelmaa. Hioin karhealla hiekkapaperilla ensin koholla olevia siveltimen vetoja ja alta paljastui tummempaa maalia. Lopulta hioin kevyemmin tasaiseltakin alueelta. Maalipinnasta tuli mattaa ja karheaa. Hiominen oli lopulta väkivaltaista pinnan rikkomista ja siihen liittyi voimakas tunnereaktio. Lopputulos kuitenkin tyydytti todella paljon ja päätin tässä vaiheessa jatkaa toista samankokoista maalausta (*Huomisen jäljillä*) samalla tekniikalla, aloittaen monien maalikerrosten maalaamisella.

Vahinko ja sattuma näyttivät suuntaa, kun aloin piirtämään akvarellikynällä viivoja maalipintaan liimatulle paperille. Tarkoitukseni oli tuoda maalaukseen merkintöjä, jotka muistuttaisivat kirjoitusta, suttuja tai sekavia ajatuksia. Mielessäni ei ollut tarkkaa visiota siitä, mitä olin hakemassa. Valitsin tässä vaiheessa väreiksi mustaa, umbraa, siniharmaata ja oranssia. Heilutin kynää kädessäni huolettomasti ja viistosti pintaa pitkin ja vaihtelin voimaa. Mieleeni tuli hiekkamaa, johon piirrän jalalla kaaria. Liike toistui edestakaisena. Kynistä lähteneet jäljet tulivat lähelle katsojaa, halusin niiden uppoavan syvemmälle. Aloin peittämään osaa viivoista läpikuultavalla vaalealla maalilla, jonka seurauksena akvarellikynä levisi pinnalla ja liukeni maaliin (kuva 9). Tiesin, että näin käy, mutta yllätyin silti. Katselin ja ihmettelin jälkiä, ne tuntuivat liikuvan maalauksen tilassa. Annoin maalin kuivua. Jälki näytti mielenkiintoiselta, joten aloin tekemään sitä lisää. Hain piirrosjälkeen samaa vauhtia, uhmaa ja voimaa kuin hiomisessa. Kynistä lähtevä ääni oli levotonta. Tuntui, kuin olisin irvistänyt samalla, kun piirsin. Painoin vahvemmin ja kiihdytin vauhtia, hengästyin. Pysäytin käden ja katsoin jälkiä. Lisäsin punaista väriä, se vahvisti tunnetta tapahtuman voimasta. Levi- tin läpikuultavaa maalia ja lisäsin taas piirrosta johonkin kohtaan. Halusin osan viivoista lähelle ja voimakkaasti esille ja osan kuin katoavan taustalle. Jäljet ajahtuvat maalauksessa. Alun perin sattumasta tuli olennainen osa teosta.

Kuva 9. Yksityiskohta levinneestä piirrosjäljestä ja pintastruktuurista teoksessa *Huomisen jäljillä*.

Maalausten nimeäminen tapahtui, kun teokset olivat valmiita. Maalatessa mielessäni oli pyörinyt unet, unenomaisuus, unen ja todellisuuden rajapinta sekä valvetila. Kirjoitin ylös sanoja ja mielleyhtymiä liittyen uni- ja valvetiloihin. Paperille ilmaantui jossain vaiheessa eilinen ja huominen, joita aloin muotoilemaan. Ajattelin samalla myös muita näyttelyyn tulevia teoksia sekä sitä, mikä niiden ja näiden kahden maalauksen suhde oli. Eilinen ja huominen liittyivät ajatuksissani prosessiin, jota olin käynyt vuoden aikana ja se tuntui itselleni merkitykselliseltä. *Eilisen jäljet* muistuttaa menneisyydestä ja tapahtumista, jotka ovat muokanneet meistä sellaisia, mitä nyt olemme. *Huomisen jäljillä* on puolestaan lohduttava ja toivoa antava ajatus siitä, että elämä jatkuu.

4.3.3 Ajatus katkeaa, työ takkuua

Haluan vielä nostaa esiin asian, jota en käsitellyt tarpeeksi prosessikuvauksissa. Maalaukseni eivät synny useinkaan kertahetimitä. Intensiivisessä ja keskeytymättömässä

työskentelyssä maalauksesta saa helposti kiinni seuraavana päivänä. Joskus maalaus joutuu kuitenkin odottamaan päiviä, viikkoja tai jopa kuukausia, ja silloin sen jatkaminen on vaikeampaa.

Toivon, että saan vahingossa idean jatkamiseen. Työnnän maalauksen ajattelemisen taka-alalle ja keskityn johonkin muuhun tekemiseen, kuten maalipurkkien putsamiseen. Vaivihkaa saatan vilkaista maalausta. Pyörittelen kuivunutta maalia käsissä ja tunnustelen, sopisiko se maalaukseen. (Hakkarainen 3.10.2020)

Vastaavasti liikunta tai joku muu tekeminen voi katkaista pattitilanteen ja asiaan palttua saan uuden näkökulman tai näkemyksen teoksen jatkamiseen. Liian tiukasti maalauksessa oleminen voi siis tukahduttaa, irti päästäminen saattaa auttaa takkuavassa prosessissa. Äkkiseltään saatan ajatella, että maalaus tarvitsee aikaa. Se pitää paikkansa, mutta aika ei pelkästään saa maalausta valmiiksi. Lähestyvä deadline vaikuttaa monella tapaa työskentelyyn. Paineen alla tulee tehtyä nopeampia valintoja ja päätöksiä ja jollain tavalla yksinkertaistettua asioita, ajatuksia ja tekemisiä.

Amabilen, Hadleyn ja Kramerin (2002) tutkimus nostaa esiin tiukan aikataulun aiheuttamia kokemuksia ja vaikutuksia luovuuteen tai luovaan ajatteluun. Tutkimus osoittaa, että paineen alla työskentely vaikuttaa luovuuteen monella tapaa riippuen ympäristöstä. Luovuutta stressitilanteessa tukee muun muassa mahdollisuus pitkäkestoiseen ja keskeytymättömään keskittymiseen ja syventymiseen sekä merkityksellisyyden kokemus työtä kohtaan. Luovuuteen vähentävästi vaikuttivat tutkimuksen mukaan jatkuvat keskeytykset, väsymys ja työn merkityksettömyys. (Amabilen ym, 2002.) Luulen, että rauhallinen työskentely-ympäristö ja oman työn merkitys ovat valtavia voimavaroja omassa työskentelyssäni. Pidempien opetusrupeamien aikana, en pysty maalaamaan lähes ollenkaan. Silloin energia ja keskittyminen eivät riitä omaan taiteelliseen työskentelyyn.

Syksyn 2020 aikana minulla oli paljon opetustunteja ja aika työhuoneella oli vähissä. Kaksi isoa maalausta (*Eilisen jäljet* ja *Huomisen jäljillä*) olivat kesältä keskeneräisenä ja se painoi mieltä. Toivoin, että ne tulisivat näyttelyyn. Mieli oli kuitenkin rauhallinen.

Pyristelen myös irti kiireen tunnusta, jossa opetustyö pitää tiukasti kiinni. Vaikka maaliskuun näyttely lähenee koko ajan, en halua kiirehtiä teosten tekemisessä. Saan varmasti kokonaisuuden kasaan, panikoimalla vaan hajan ajatukseni paremmin. (Hakkarainen 22.10.2020)

Lykkään viimeistelyjä tai jonkun pienen kohdan tekemistä ja sitten, kun siihen viimein alan, pelottaa vimmatusti, etten vaan pilaisi maalausta. Olen koettanut ymmärtää tätä tapahtumaa siten, että joko se johtaa alun alkaen ajateltuun lopputulokseen tai sitten se muuttuu aivan toisenlaiseksi. Siinä hetkessä on vain luotettava intuitioon, ja mietittävä kaksi kertaa ennen kuin vetää maalia vanhan päälle. Useimmiten maalaus muuttuu tässä vaiheessa radikaalisti (ehkä jopa täysin), paitsi tänään. Olen tyytyväinen musteensiiniseen taustaan. (Hakkarainen 22.10.2020)

Todennäköisesti hengitin syvään, koska samana päivänä maalausprosessi jatkui onnistuneesti ja toinen iso teos liikahti eteenpäin. Vaati paljon keskittymistä ja mielenhallintaa, etten hajonnut paineen alla. Näyttelyn lähestyessä kävin läpi monenlaisia tunteita, kuten innostumisen, turhautumisen, epätoivon ja tyytyväisyyden oloiloja. Usean näyttelyprosessin läpikäyneenä tunnistan ja osaan odottaa reaktioitani ja samalla myös valmistautua hajottaviin tuntemuksiin. Silti ne yllättävät voimakkuudellaan.

Lähes valmiiden töiden loppuun saattaminen on äärimmäisen vaikeaa. Mitään liikettä ei voi tehdä ennen kuin on miettinyt tuhat kertaa vaikutusta ja lopputulosta, eikä sekään takaa mitään. Valtavan vaikeaa on jatkaa työtä, jonka on jossain aiemmassa huipussa pohinässä saanut johonkin pisteeseen eikä ole heti jatkanut loppuun. Vaikea saada kiinni sitä fiilistä, tunnetta, ylipäänsä samaa ajatusta. Ainoa mihin turvautua on sommittelu, värit, ulkoapäin tuleva katse. Siinä vaiheessa on lähellä kadottaa aitouden ja alkuperäisyyden. Joskus se katoaa ja maalauksen päälle on maalattava uusi. Positiivisena näen, että siinä saa hyvää pohjamaalausta. Mutta onhan se todella turhauttavaa ja harmittaa pirusti. (Hakkarainen 5.2.2021)

Työn jatkaminen tauon jälkeen vaatii aikansa, jotta siihen pääsee taas kiinni. Leikkiin heittäytyminen tarvitsee aikaa ja irrottautumista odotuksista. Aikataulun unohtaminen ei ole helppoa, mutta kuitenkin mahdollista. Olen huomannut, että rutiinit auttavat ja luovat osaltaan turvallista työskentelytilaa. Aamutee, keskeneräisten töiden katseleminen, kirjoittaminen ja venyttely ovat olleet *Piilossa oleva* -näyttelyprosessin aikana päivittäisiä toimia. Paineen alla työskennellessä rutiinien tarve korostuu, jotta työ etenisi. Pyrin näyttelyprosessin aikana myös pitämään yhden tai kaksi vapaapäivää viikossa.

4.3.4 Näyttelykokonaisuus, omien teosten ja prosessin arviointi

Piilossa oleva -näyttely rakentui yhteisen teeman ympärille, vaikka kumpikin meistä taiteilijoista käsitteli teemaa omasta näkökulmastaan ja erilaisilla ilmaisumuodoilla (liite 4). Vasta ripustuspäivänä näimme, miltä toistemme teokset näyttivät todellisuudessa ja miten kokonaisuus konkreettisesti asettui galleriatilaan. Olimme yllättyneitä teosten limittymisestä toisiinsa ja monet teokset löysivät heti lähikumppaninsa ripustuksessa (kuva 10). Teoksiamme yhdistivät teeman lisäksi värimaailma ja rosoisuus. Kummankin teoksissa oli aistittavissa herkkyyttä ja voimaa. Värimaailmaa emme voineet tietää etukäteen niin tarkasti, emmekä missään nimessä olleet sitä suunnitelleetkaan. Herkkyys ja voima nousivat vahvasti temasta ja vaikka kumpikin käsittelimme aihetta omista näkökulmistamme, meillä oli tietämättämme samankaltainen asenne. Yhteistyö Seppälän kanssa sujui mutkattomasti ja oli miellyttävä kokemus. *Piilossa oleva* ei ollut ensimmäinen yhteisnäyttelyämme. Edellinen näyttelyämme *Ajautuva oleva* oli esillä Galleria Kajasteessa vuonna 2008 ja luulen, että tuo kokemus vaikutti osaltaan seuraavan näyttelyn sujuvuuteen.

Piilossa oleva oli itselleni iso ja merkittävä näyttely. Näyttelyprosessi alkoi tavallista aikaisemmin ja olin paljon selkeämmin tietoinen maalauskokonaisuuteni tulevasta tunnelmasta. Näyttelyteemaa (suojautumista, piiloutumista, kehittymistä ja sopeutumista) lähestyin pelkojen kautta. Mietin, miten kohtaamme pelkoja ja kuinka totumme ja lopulta sopeudumme niihin. Omassa elämässäni tapahtuneet kokemukset antoivat paljon pohdinnan aihetta teoksia tehdessä. Ilman menettämisen kokemusta maalauksistani olisi tullut kovin erilaisia. Maalauskokonaisuus on mielestäni yhtenäinen,

teokset nivoutuvat yhteen ajallisesti ja visuaalisesti. Kuitenkin ne ovat itsenäisiä ja selviävät myös yksin. Isossa roolissa näyttelykokonaisuutta ajatellen on minun ja Seppälän teosten välinen vuoropuhelu.

Kuva 10. Yhteen sopivat teokset: *Melankolia* (2020) ja Tiina Seppälän *Sekunti* (2021), maalattu keramiikka ja herätyskellot, 40 x 30 x 30 cm.

Ainut asia, mikä jäi teosten osalta mietityttämään, oli 9-osainen maalaussarja pyöreille vanerilevyille. Sarja olisi voinut olla laajempi ja monimuotoisempi. Ajan ja materiaalien vuoksi se rajautui 9 osaan, joka sinänsä toimi hyvin. Tilaan olisi mahtunut ja sopinut isompikin sarja ja se herätti ajatukseni mahdollisesta työn jatkamisesta tulevaisuudessa. Sarja käsittelee vaikeita ja samalla kauniita asioita. Nimesin eri kokoiset sarjan osat lyhyesti, kuten *Luopuminen*, *Peili*, *Piilo*, *Ymmärrys* ja *Kaipuu*. Sarja voi saada myöhemmin jatkoa, näen sen hyvin mahdollisena ajatuksena.

Näyttelyaika osui maaliskuulle 2021, jolloin Oulussa oli koronan vuoksi suljettuina kulttuurilaitokset, kuten Oulun taidemuseo ja Kulttuuritalo Valve. Ennakkoajatukseni galleriassa vierailijoiden määrästä osoittautui kuitenkin vääräksi ja näyttelyn oli lopulta käynyt katsomassa noin 180 henkilöä. Luku vastaa normaalia gallerian

kävijämäärää. Näyttelystä kirjoitettiin arvostelu sanomalehti Kalevaan (liite 5) heti näyttelyn avauduttua. Ilahduin ja olin tyytyväinen kuvataiteilijana ja kriitikkona toimivan Leena Kankaan huomioista ja havainnoista: ”Maalauksissaan *Syli* ja *Kehon muisti* Hakkaraisen voi ajatella kuvaavan sitä suojautumista, jota ihminen välillä tarvitsee eheytyäkseen, toipuakseen, kasvaakseen. Tämä ei välttämättä ole helppo asia visuaalisesti ja pienin elein välitettäväksi, mutta näiden teosten herkkyydessä se on aistittavissa.” (Kangas, 2021.)

Näyttelyteoksia tehdessä syntyi myös muita, näyttelystä pois jääneitä maalauksia. Työstän usein montaa teosta yhtä aikaa ja olen kokenut sen toimivaksi työskentelytavaksi. Silloin voin ottaa etäisyyttä tai antaa yhden teoksen kuivua rauhassa ja keskittyä toisen teoksen tekemiseen. Myös sarjallisuus syntyy helpommin, kun työstän useaa maalausta samaan aikaan. Näyttelystä pois jääneiden maalausten prosessi joko jatkuu, ne ovat valmiita tai uudelleen päälle maalattavissa. Palaan maalaamaan pian, joten siellä on jotain mistä heti aloittaa.

5 LOPUKSI

Alkaessani kirjoittamaan auki kokemuksiani ja taiteellista työskentelyäni olin epämääräisessä tilassa, enkä ollut lainkaan varma, mitä edessäni tulisi olemaan. Nyt, lopputekstiä kirjoittaessani voin sanoa, että kuvataiteellisten teosten syntyprosessin seuraaminen ja avaaminen sanalliseksi on mahdollista. Myöhemmin päiväkirjan ja muistiinpanojen ajatuksiin ja tunteisiin palaten olen nähnyt asioita selkeämmin ja pystynyt käsitteellistämään aiemmin vaikeilta tuntuneita kokemuksia ja tapahtumia työskentelyprosessissa. Kirjoitusprosessi on ohjannut taiteellisen työskentelyn lisäksi pohtimaan omaa identiteettiäni ja maailmasuhdettani. On ollut olennaista tuoda esille se maailma, mistä käsin olen tarkastellut itseäni ja työtäni.

5.1 Ajatuksia taiteellisen tutkimukseni lopussa

Tutkimukseni tavoitteena oli laajentaa ymmärrystäni ja käsitystäni taiteellisen työskentelyn prosessista. Lähdin tarkastelemaan kuvataiteellista työskentelyäni ja nimenomaan maalausprosessia; miksi teoksistani tulee sellaisia kuin niistä tulee ja mitkä asiat vaikuttavat ajatteluuni ja työskentelyyni. Tutkimus on mahdollistanut teosprosessin avaamisen ja sitä kautta nostanut esiin valmiin teoksen taustalla olevia maailmoja sekä prosessin aikaisia vaiheita. Kuvataiteellisen prosessin avaaminen ja sanallistaminen on ollut tärkeää oman taiteellisen työn ja teosten ymmärtämisen osalta. Taiteellista prosessia ja teosten syntymistä tutkiessa olen palannut uudelleen työskentelyyn, tarkastellut prosessia eri näkökulmista, koittanut ymmärtää syitä ja seurauksia sekä sattumia. Kolmannessa luvussa toin esille ajatukseni omasta maailmasuhteestani ja ihmiskäsityksestäni. Ne ovat oleellisessa osassa taiteellisessa työskentelyssäni ja asennoitumisessa siihen, millä tavalla käsittelen ja käsitän maailmaa ja työskentelyni lähtökohtia. Olen ollut paitsi taiteellisen toimintani tutkija, myös sen kohde. Prosessin läpikäyminen on herättänyt monia tunteita häpeästä oivallukseen. Se on muokannut ajatuksiani ja tarkentanut havaintojani. Olen myös epäillyt itseäni, tekemistäni ja lähes kaikkea.

Tutkimuksen kohteena olevaan työskentelyyn ja teosten syntyprosessiin liittyy olennaisesti keskeneräisyys ja sen hyväksyminen. En ole saavuttanut tämän tutkimuksen aikana päätepysäkkiä tai mitään vakiintunutta tulosta. Prosessi jatkuu edelleen. Vaikka olen tarkastellut tiettyjen teosten prosesseja, ne jäävät elämään ja saavat edelleen uusia tulkintoja. Keskeneräisyys on herättänyt ristiriitaisia ajatuksia ja tunteita. Harhailevat ajatukset, kömpelöt aloitukset ja hapuileva eteneminen on kuitenkin ollut olennainen osa omaa taiteellista työskentelyä sekä kirjoittamisprosessia. Keskeneräisyyden tunnistaminen on heijastunut työskentelyyn, mutta sen hyväksyminen on ollut myös voimavara, josta on kummunnut vapaampi lähestyminen itselle merkityksellisiin asioihin. Keskeneräisyyden ja jatkuvan prosessin esiin tuominen taiteellisessa tutkimuksessa kertoo tutkimuksen ainutlaatuisuudesta ja ainutkertaisuudesta.

Teosten tai maalausprosessin sanallistaminen ja aukikirjoittaminen voi joskus lamaanuttaa tai olla muuten hankalaa. Kun osa työhön ja työskentelyyn liittyvistä ajatuksista on kesken ja jäsentymättömiä, ja silti niitä koittaa selittää, voi teoksista kadota helposti

merkitys. Tällöin on vaarana, että kirjoituksestakin tulee tunteellista tai kulunutta. Moni teos avautuu itselleni vasta myöhemmin, kun olen saanut niihin etäisyyttä. Sen olen huomannut jo aiemmin ja tieto on vahvistunut tätä opinnäytetyötä tehdessä. Päiväkirjan kirjoittaminen työskentelyn ohessa on auttanut kirjoitusprosessin aikana pääsemään takaisin maalausprosessin vaiheisiin ja sen aikaisiin ajatuksiin.

Olen suhtautunut opinnäytetyön kirjoittamiseen melko samalla tavalla kuin teosten tekemiseen; en ole pyrkinyt kohti valmista tuotosta, vaan antanut prosessin kuljettaa tekemistä. Tämä on ollut suuri ja helpottava oivallus kirjoittamistyössä. Sen ansiosta olen ollut avoimempi ajatuksilleni ja luottavaisempi omiin valintoihini. Opinnäytetyön aikana käsitykseni omasta kuvataiteellisesta työskentelystä on laajentunut. Maalaukseni taustalla vaikuttavat asiat ja kokemukset ovat tulleet ainakin osin ymmärrettäviksi ja sanallistetuiksi. Aukikirjoittaminen on mahdollistanut uusien merkityssuhteiden syntymisen ja vanhojen vahvistumisen. Tässä tutkimuksessa esille tulleet tulkintani ovat syntyneet siinä hetkessä ja tilassa, maalaukset voivat saada tulevaisuudessa uusia tulkintoja. Työskentelyn läpikäyminen ja aukikirjoittaminen on myös vaatinut pysähtymään ja pohtimaan suhdettani maailmaan sekä työhöni ja tällä tavoin vahvistanut itseymmärrystäni.

5.2 Muutama oivallus

Taiteellinen tutkimukseni on nostanut esille asioita, joita en ole aiemmin tiennyt olevan tai olen ajatellut niistä eri tavoin. Yksi suurimpia oivalluksia on ollut työskentelyyn liittyvien vaiheiden väliset suhteet. Olen ajatellut olevani melko intuitiivinen maalari ja, että tavoitteellisuus on työskentelyssäni pienemmässä osassa. Maalausprosessesja läpikäydessä huomioni kiinnittyi näiden suhteiden eroavuuksiin ja vaihteluihin. Huomasin intuitiivisuuden olevan paljon pienemmässä osassa, kuin oletukseni siitä oli aiemmin. Tavoitteellisuus puolestaan tuli ennako-oletuksiin nähden voimakkaammin esille. Osaltaan työskentelyäni ohjasi myös sattumanvaraisuus, joka saattoi parhaimmillaan inspiroida ja muuttaa teoksen suuntaa.

Toinen huomioni liittyy osin edelliseen. Kiinnitin huomioni maalaamisen aikaiseen ajatteluun. Maalaaminen kulkee joskus kuin itsestään. Tämä ei kuitenkaan tarkoita,

etten ajattelisi maalatessa. Päiväkirjamerkinnöistä ja työskentelyn aikaisista pohdinnoista kävi ilmi, että maalaamisen aikana mielessäni liikkui monenlaisia asioita. Tarkkailin esimerkiksi väriä ja muotoa, käden liikettä ja suuntaa, nopeutta, painoa ja rytmii. Muistelin edellisiä maalauksia ja luonnoksia, mieleeni tuli mielle yhtymiä materiaaleista, pohdin sommittelua ja katsojan paikkaa. Ajattelin myös omaa maalausasettoa, höyryjä, joita hengitin, että ylipäänsä muistin hengittää, olla rentona ja vakaana yhtä aikaa. Lisäksi koitin hahmottaa koko ajan kokonaisuutta, vaikka työstin yksityiskohtaa. Näiden lisäksi oli tietysti mielessä myös aiheet ja teemat, joita teokset käsitelivät. Sisältöjen ajattelu ja kehittäminen oli kokonaisvaltaisempaa, aikaan ja paikkaan sitoutumatonta; sitä tapahtui missä ja milloin tahansa. Ajattelu liittyi vahvasti kokemuksellisuuteen ja kehollisuuteen, joka oli maalausprosessissa olennaisessa osassa. Alva Noën (2019, s. 139) sanoin, taiteilija työstään impulsseja ja materiaaleja sekä totuttuja tapoja.

Päiväkirjamerkinnöistä nousi esille usean kerran lähestyvä deadline, joka tuntui vaikuttaneen omassa työskentelyssäni kahdella tapaa. Sen vaikutuksesta olin valinnut tutun ja toimivaksi todetun tavan toteutukselle, värille tai muodolle. Paineen alla oli vaikeampi leikkiä ja tehdä uusia kokeiluja sekä suurempi kynnys päättää niiden käyttämisestä teoksessa. Tosin, tässäkin oli poikkeus, kun olin valinnut paineen alla toteutustavaksi uuden tekniikan, jota en ollut aiemmin käyttänyt. Muutoin melko tiukka aikataulu ei haitannut työskentelyäni, koska sain kumpaakin näyttelyä ennen keskittyä parin kuukauden ajan kokopäiväisesti maalaamiseen.

Viimeisenä huomiona nostan esiin elämäntilanteisuuden vaikutuksen työskentelyyn. Alkuoletukseni oli, että työskentelyyni vaikuttavat kaikki elämässäni ja ympäristössäni tapahtuneet ja tapahtuvat asiat. Ajattelin vaikutuksen kohdistuvan ensi sijassa teosten sisältöön ja kiinnostuksen kohteisiin. Sain kuitenkin huomata, kuinka suuri merkitys menettämisen kokemuksella oli teosteni visuaalisuuteen. Aiemmin käyttämäni värimaailma muuttui merkittävästi vaaleammaksi ja pelkistetyimmäksi. Aiemmin maalauksissani esiintyi runsaasti kirkkaita värejä, jotka nyt poistuivat kokonaan tai muuttuivat murretuiksi. Samoin teoksissa olleet muodot muuttuivat orgaanisemmiksi ja pehmeämmiksi. Jollain tapaa maalaukset hiljenivät. En kuitenkaan koe muutosta huonona tai ettei se tuntuisi omalta. Päinvastoin muutos on osoitus ja vahvistus siitä, että olen tunteva, ajatteleva, tekevä ja muuntuva ihminen.

LÄHTEET

Amabile, T. M., Hadley, C. N. & Kramer, S. J. (2002). Creativity Under the Gun. Harvard Business Review, August 2002. Viitattu 6.4.2021 <http://www.pickardlaws.com/myleadership/myfiles/rtdocs/hbr/CreativityUnder-GunHBR02.pdf>

Damasio, A. (2000). Tapahtumisen tunne. Terra Cognita.

Eteläpelto, A. & Vähäsantanen, K. (2010). Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa Eteläpelto, A. & Onnismaa, J. (toim.). Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Kansanvalistusseura.

Guillevic, E. (1991). Riihtejä. Otava.

Hannula, M. (2001). Tulkinnan vastuu ja vapaus. Teoksessa Kiljunen, S. ja Hannula, M. (toim.), Taiteellinen tutkimus. Kuvataideakatemia.

Hannula, M., Suoranta, J. & Vadén, T. (2003). Otsikko uusiksi. Taiteellisen tutkimuksen suuntaviivat. niin & näin. https://netn.fi/sites/www.netn.fi/files/Hannula_Suoranta_Vaden_Otsikko_uusiksi-web_0.pdf

Heikkilä, E. (26.11.2020). Autoetnografia ja tutkimuskentän muuttuvat rajat. Viitattu 22.4.2021 <https://antroblogi.fi/2020/11/autoetnografia-ja-tutkimuskentan-muuttuvat-rajat/>

Herranen, K., Karttunen, S & Houni, P. (2013). Pitäisi laajentaa työalaansa. Kuvataiteilijoiden ammattiroolit ja osaamistarpeet tulevaisuuden työelämässä. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö. https://www.cupore.fi/images/tiedostot/kuvataiteilijan_ammattirooli_ja_osaamistarpeet.pdf

Hirsjärvi, S. (1985). Johdatus kasvatustilfilosofiaan. Kirjayhtymä.

Hirvi-Ijäs, M., Kautio, T., Kurlin, A., Rensujeff, K. & Sokka, S. (2020). Taiteen ja kulttuurin barometri 2019. Taiteilijoiden työ ja toimeentulon muodot. Kulttuuripoliittian tutkimuskeskus CUPORE ja Taiteen edistämiskeskus. https://www.cupore.fi/images/tiedostot/2020/taiteen_ja_kulttuurin_barometri_2019.pdf

Houessou, J. (2010). Teoksen synty. Kuvataiteellista prosessia sanallistamassa. (väitöskirja, Aalto-yliopisto). Aaltodoc. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-60-0027-5>

Hyvönen, H. (2001). Taidemaalarin ja filosofin työn rinnastuksia Merleau-Pontyn fenomenologiassa. niin & näin, nr. 31 talvi 2001/4. <https://netn.fi/sites/www.netn.fi/files/netn014-11.pdf>

Kangas, L. (14.3.2021). Suojakuori ja uutta kasvua. Kaleva.

Kiljunen, S. (2001). Kuvataiteellinen tutkimus. Teoksessa Kiljunen, S. ja Hannula, M. (toim.), Taiteellinen tutkimus. Kuvataideakatemia.

Krohn, I. (1983). Maailman ja minuuden välimaassa. Taide, 24(3), 28–29, 51–52.

Merleau-Ponty, M. (2012). *Phenomenology of perception*. (E-kirja). Taylor & Francis Group.

Merleau-Ponty, M. (2013). *Filosofisia kirjoituksia*. Nemo.

Noë, A. (2019). *Omituisia työkaluja. Taide ja ihmisluonto. niin & näin*.

Pitkänen-Walter, T. (2001). *Kuvan tunto-oppia tavailemassa*. Teoksessa Kiljunen, S. ja Hannula, M. (toim.), *Taiteellinen tutkimus*. Kuvataideakatemia.

Pitkänen-Walter, T. (2006). *Liian haurasta kuvaksi. Maalauksen aistisuudesta*. (väitöskirja, Taideyliopisto). Helda Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7131-27-5>

Pölönen, P. (2020). *Tulevaisuuden identiteetit*. Otava. <https://ellipslibrary.com>

Rauhala, L. (2005). *Ihmiskäsitys ihmistyössä*. Gaudeamus.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (uudistettu laitos)*. Tammi. <https://www.ellipslibrary.com>

Vadén, T. (2001). *Väännetäänkö rautalangasta? Huomioita kokemukselliseen käytäntöön perustuvan tutkimuksen metodologiasta*. Teoksessa Kiljunen, S. ja Hannula, M. (toim.), *Taiteellinen tutkimus*. Kuvataideakatemia.

Varto, J. (1992). *Laadullisen tutkimuksen metodologia*. Kirjayhtymä.

Varto, J. (2001). *Esille saattamisen tutkiminen*. Teoksessa Kiljunen, S. ja Hannula, M. (toim.), *Taiteellinen tutkimus*. Kuvataideakatemia.

Painamattomat lähteet

Hakkarainen, H. (2020–2021). *Päiväkirja*.

Mielen liikkeet -ryhmänäyttelyssä olleet teokset

Ensimmäisenä mielessä
akryyli, hiili ja pahvi kankaalle
73 x 55 cm, 2020

Aina taustalla
akryyli, hiili ja pahvi kankaalle
80 x 60 cm, 2020

Kaiku

akryyli ja hiili kankaalle
50 x 50 cm, 2020

Varjo

akryyli ja hiili kankaalle
50 x 50 cm, 2020

Samaan aikaan lähellä ja etäällä

akryyli kankaalle
50 x 40 cm, 2019

Taiteilijaesittely Mielen liikkeet -ryhmänäyttelyssä:

Maalaamisesta

Maalausprosessiani ohjaa sekä tiedostettu, että tiedostamaton ajattelu. Mielen liikkeet välittyvät käden liikkeen kautta kankaalle. Keho ja mieli vaikuttavat toisiinsa ja ovat erottamattomat. Näyttelyteoksissa pohdin miten ne vaikuttavat taiteelliseen prosessiin sekä työskentelyyni ja lopulta siihen, miltä maalaus näyttää.

Työskennellessä pyrin viipymään maalausprosessissa; katselen ja tutkin jälkiäni, peitän ja poistan maalia. Maalaus syntyy kerroksista, joista osa on piilossa, osa näkyvissä. Edellisten kerrosten jäljet tulevat esiin paksuina maalikerroksina, siveltimenveitoina tai maalikasoina. Samalla tapaa osa teoksen taustalla olevista ajatuksista on helpommin tulkittavissa ja osa jää katsojalta piiloon. Mielen liikkeet tulevat näkyviksi kosketuksen jälkinä, muotoina, rytmeinä ja väreinä.

Litteroitu teksti Galleria Aarnissa kuvatusta esittelyvideosta, joka on julkaistu gallerian Facebook ja Instagram tileillä:

Moi, mä oon Heidi Hakkarainen ja mulla on ollut työhuone Roihupellossa nyt viisi vuotta. Siellä mä työskentelen hyvin erilaisten materiaalien kanssa, mut tähän näyttelyyn mulla on viisi maalausta.

Mä oon aikasemmin käsitelly mun maalauksissa aistikokemuksia ja tunteita, joten tän näyttelyn teema tuli aika luonnollisesti mun maailmaan ja työskentelyyn. Mua kiinnostaa erityisesti se, että miten mieli ja keho toimii yhteistyössä. Ja miten ne meidän ajatukset, ja mitä kaikkea siellä mielessä liikkuuukaan, niin välittyy käden kautta maalauksiin ja miten niitä erilaisia jälkiä ja värejä, muotoja ja eleitä välittyy sinne kankaalle.

Piilossa oleva -näyttelyssä esillä olleet teokset

Kehon muisti I

akryyli ja kuivapastelli kankaalle

80 x 60 cm, 2020

Kehon muisti II

akryyli ja kuivapastelli kankaalle

80 x 60 cm, 2020

Syli

akryyli ja kankaalle

80 x 60 cm, 2021

Eilisen jäljet

akryyli, akvarellikynä ja paperi kankaalle

100 x 120 cm, 2021

Huomisen jäljillä

akryyli, akvarellikynä ja paperi kankaalle

100 x 120 cm, 2021

Melankolia

akryyli kankaalle

78 x 59 cm, 2020

1

2

3

4

5

6

7

8

9

Vaikeat ja kauniit asiat -sarja, sekatekniikka, 2021

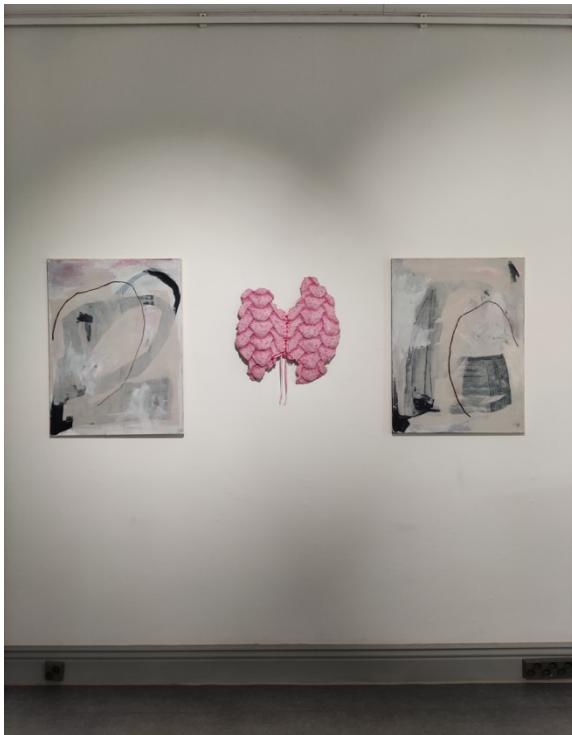
1. *Arvet*, halkaisija 29 cm
2. *Käänte*, halkaisija 21 cm
3. *Kaipuu*, halkaisija 26 cm
4. *Peilikuva*, halkaisija 21 cm
5. *Hiljaisuus*, halkaisija 27 cm
6. *Ymmärrys*, halkaisija 26,5 cm
7. *Luopuminen*, halkaisija 26 cm
8. *Herkkyys*, halkaisija 27,5 cm
9. *Piilo*, halkaisija 23,5

vasemmalla:

Tiina Seppälä, *Ruoste* sarjasta *Liitoskohtia*, paperiveistos, 40 x 50 x 20 cm, 2020

keskellä: Tiina Seppälä, *Nauhoitettu* sarjasta *Liitoskohtia*, paperiveistos, 50 x 50 x 20 cm, 2021

oikealla: Tiina Seppälä, *Ensiapu* (2020), *Karvatuppi* (2021), *Rikkinäinen* (2021), *Avattu* (2020), *Ranka* (2020), *Arpikudos* (2021)
sarjasta *Liitoskohtia*, paperiveistos, 40 x 50 x 20 cm

Heidi Hakkarainen ja Tiina Seppälä, *Koteloiminen*, 200 c-kasettikoteloja ja sekatekniikka, 2021

Tiina Seppälä ja Heidi Hakkarainen

PIILOSSA OLEVA

10.3.-1.4.2021

Ajatus yhteisestä näyttelystä sai alkunsa installaation ideasta, jossa kumpikin taiteilija arkistoi havaintojaan kasettikoteloihin. Nyt pienistä kotelosta löytyä tunteita, tunnelmia sekä väri- ja materiaaliyhdistelmiä. Galleriassa kotelot valtaavat seinän ja johdattavat katsojia huoneesta toiseen.

Näyttelyn teema käsittelee suojaantumista, kehittymistä, piiloutumista ja selviytymistä niin fyysisestä kuin psykologisesta näkökulmasta. Teokset kuvaavat luonnon sekä ihmisielen haavoittuvuutta ja uudelleen rakentumista.

Seppälä käyttää näyttelyn teosmateriaaleina savea, paperia ja erilaisia kierrätysmateriaaleja, yhdistellen niistä orgaanisia muotoja. Näyttelyn teema näkyy teoksissa monella tapaa, sekä konkreettisena muotona, että aiheen monitulkintaisuutena. Paperista muokatut hauraan oloiset käpymäiset kuoret ovat yllättävän kovia ja kestäviä, mutta niissä joskus ollut elämä on jo poistunut, poistumassa tai jokin aivan uusi organismi on jo ottamassa niitä asuinsijakseen. Keraamiset mehiläispesät tikittävät elämän ääniä, mutta millaista kuhinaa se pitääkään sisällään. Piilossa uteliailta katseilta kasvaa uusi elämä, joka muodostaa uudenlaisia keinoja suojaantua ja selviytyä ulkomaailman olosuhteissa.

Hakkarainen tutkii abstrakteissa maalauksissaan pelkojen ja haavoittuvuuden paikkaa ihmisen elämässä. Maalauksissa tasapainotellaan kaaoksen ja harmonian välimaastossa. Mitä tapahtuu, kun kohtaa pahimman pelkonsa? Kuinka selviytyä ja sopeutua uuden tilanteen edessä? Melankolian ja mietiskelyn harmoniset värit kasautuvat maalauksissa kerroksiksi. Tasapaino ja rauha hajoaa, kun maali rikkoutuu ja paljastaa alempia kerroksia.

Näyttelyä on tukenut Taiteen edistämiskeskus.

Näyttelyarvostelu Kalevassa 14.3.2021, kirjoittaja Leena Kangas

SUNNUNTAINA 14. MAALISKUUTA 2021 KALEVA

Suojakuoria ja uutta kasvua

Heidi

Hakkaraisen maalaukset ja **Tiina Seppälän** veistokset käyvät vuoropuhelua keskenään.

KUVAT

Piilossa oleva. Heidi Hakkaraisen ja Tiina Seppälän näyttely Galleria 5:ssä Oulussa, Hallituskatu 5, 1.4. saakka.

Kuvataiteilijat **Heidi Hakkarainen** (s. 1983) ja **Tiina Seppälä** (s. 1983) esittäytyvät nyt toista kertaa yhteisnäyttelyssä Oulussa. Maalauksen ja veistosten vuoropuhelusta rakentui myös heidän aiempi 2018 Galleria kajasteessa esillä ollut näyttelynsä.

Heidi Hakkaraisen uudet maalaukset ovat viitteenomaisia, vaihtokaisia, väreiltäänkin usein kuin sumun keskellä.

Paikoin maalauksista voi tunnistaa ihmiskehon muotoja ja asentoja, mutta silloinkin teokset tuntuvat keskittyvän enemmän sisäisen kokemuksen ja olotilan kuin ulkoisen olemuksen kuvaamiseen.

Maalauksen ja veistosten vuoropuhelusta rakentui myös heidän aiempi, Galleria kajasteessa esillä ollut näyttelynsä.

Maalauksissaan Syli ja Kehon muisti Hakkarainen voi ajatella kuvaavan sitä suojautumista, jota ihminen välillä tarvitsee eheytyäkseen, toipuakseen, kasvaakseen.

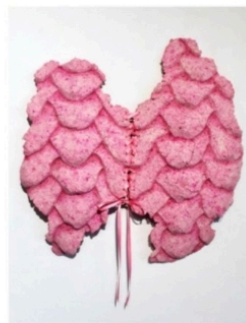
Tämä ei välttämättä ole helppo asia visuaalisesti ja pienin elein välitettäväksi, mutta näiden teosten herkkyydessä se on aistittavissa. Hakkaraisen teossarja *Vaikeat ja kauniit asiat* kuvaa arpia ja naarmuja, ehkä myös niitä hiuksia ja langanpätkiä, joita jäljillemme jää.

Heidi Hakkarainen: *Melankolia*, 2020, akryyli kankaalle.

Tiina Seppälän teoksia kantaa suojaavan kuoren ja siihen muodostuvien säröjen välinen jännite.

Laaja teossarja *Liitoskohtia* muuntelee kuperaa ja kilpimäis-

Tiina Seppälä: *Nauhoitettu (sarjasta Liitoskohtia)*, 2020, paperiveistos.

tä perusmuotoa monin eri tavoin. Tässä paperiveistosten sarjassa Seppälä kuvaa erilaisia kehollisia ilmiöitä (*Karvatuppi*) sekä monia kasvun ja muutoksen muotoja

Kriitikko kiteyttää

Yhteiset teemat: Kahden taiteilijan teokset rinnastuvat luonteavasti kertoen samoista asioista eri muodoin ja materiaalein. Suojautumisen ja selviytymisen teemat ovat teoksissa keskeisiä.

Kotelokimara: Käytöstä poistettuihin, nykyään jo jotenkin nostalgiset c-kasettikotelot saavat uuden elämän Hakkaraisen ja Seppälän yhteisteoksessa, jossa ne toimivat kuin muistorasioina monenlaisten pienten juttujen säilyttämiseen.

Yksityiskohta Heidi Hakkaraisen ja Tiina Seppälän c-kasettikoteloita ja sekatekniikkaa yhdistävästä teoksesta Koteloinen, 2021.

(*Seitti, Ruoste, Arpikudos*). Värit hehkuvat paperimassassa raikkaina pinkistä vaaleaan vihreään ja myös Wettex-liinojen sävyissä.

Seppälän kolmen keramiikkaveistoksen kokonaisuus - *Sekunti, Minuutti, Tunti* - tikittää elämää osin myös herätyskellojen äänin. Veistosten onnttoon, lähtökohtaisesti ampiaispesän mieleen tuovaan perusilmeeltään suljettuun, mutta kauttaaltaan rei'itettynä muotoon tämä kellojen raksutus tuo mukanaan myös räjähdysalttiin ulottuvuuden. Vaaran mahdollisuuden.

Taiteilijoiden yhteistyössä toteuttama päiväkirjamainen teoskokonaisuus *Koteloinen* yhdistää hauskaasti c-kasettikoteloita ja pieniä juuri koteloihin mahtuvia sekatekniikkajuttuja. Mikä kätevä kehys varsinaisesta käytöstään poistunut kasettikotelo onkaan!

LEENA KANGAS